Determinante korištenja EU fonda za ruralni razvoj u RH

Tavra, Josip

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:498352

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

Determinante korištenja EU fonda za ruralni razvoj u RH

Mentor:
prof. dr. sc. Nikša Nikolić

Student:
Josip Tavra

Split, rujan, 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD 1
1.1. Problem i predmet istraživanja 1
1.2. Ciljevi i doprinos istraživanja 3
1.3. Istraživačke hipoteze 4
1.4. Metodologija istraživanja 5
1.5. Struktura rada 6
2. RURALNI RAZVOJ U EUROPSKOJ UNIJI 7
2.1. Koncept ruralnog razvoja 7
2.2. Zajednička poljoprivredna politika 9
2.3. Program ruralnog razvoja EU 2014.-2020. 13
2.4. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD) 16
3. RURALNI RAZVOJ REPUBLIKE HRVATSKE 19
3.1. Ruralni potencijal RH 19
3.2. Ruralni razvoj Republike Hrvatske 24
3.2.1. Strategija ruralnog razvoja RH za razdoblje 2008.-2013. 25
3.3. Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020. 28
3.3.1. Mjere „Programa za ruralni razvoj RH 2014.-2020.“ 28
3.3.2. Raspodjela sredstava po mjerama 47
4. EMPIRIJSKA ANALIZA KORIŠTENJA EU FONDA ZA RURALNI RAZVOJ U REPUBLICI HRVATSKOJ 48
4.1. Struktura poljoprivrednih subjekata 48
4.2. Korištenje Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj 50
4.2.1. Rezultati natječaja 50
4.3. Osvrt na hipoteze 56

5. ZAKLJUČAK 60
LITERATURA 62
PRILOZI 65
PRILOG 1: Popis tablica 65
PRILOG 2: Popis grafikona 65
PRILOG 3: Popis slika 66
SAŽETAK 67
SUMMARY 68

1. UVOD

1.1. Problem i predmet istraživanja

Ruralni je razvoj proces kojemu je cilj poboljšanje životnog standarda ljudi koji žive u ruralnim područjima. Može se definirati kao ukupni razvoj ruralnih područja za poboljšanje kvalitete života seoskog stanovništva[1].

Zajednička poljoprivredna politika je skup mjera i programa subvencioniranja poljoprivrede u Europskoj uniji. Osnovne točke ZPP-a definirane su Rimskim ugovorom, a uvedena je 1962.godine kako bi se povećala proizvodnja hrane u Europi nakon razaranja tijekom drugog svjetskog rata[2]. Temelji se na zajedničkom unutrašnjem tržištu te joj je cilj osigurati pravedne temelje za potrošače i proizvođače putem ustroja zajedničkih poljoprivrednih tržišnih organizacija te primjene načela jedinstvene cijene. Politiku ruralnog razvoja Europske unije često se često naziva „drugim stupom" zajedničke poljoprivredne politike (ZPP-a) te se njome upotpunjava sustav izravnih plaćanja poljoprivrednicima i mjera za upravljanje poljoprivrednim tržištima.

Politika ruralnog razvoja Europske unije financira se iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj čija vrijednost u razdoblju od 2014. do 2020. iznosi 100 miljardi eura. Utvrđena sredstva se raspodjeljuju među članicama unije. Kao glavne ciljeve ruralnog programa Europske unije možemo navesti: poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima, promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva i gospodarskog razvoja u ruralnim područjima te obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom[3].

Prošlo stoljeće obilježeno ratovima dovelo je do mnogih promjena koje su izravno utjecale na životni standard stanovništva u ruralnim područjima. Hrvatsko je selo kroz povijest prošlo kroz 3 velike etape. Prva etapa obilježava razdoblje do kraja 2. svjetskog rata, druga etapa do 90ih godina 20. stoljeća, a treća etapa predstavlja tranzicijsko razdoblje od 90ih godina[4].

---

[1] Defilippis, Josip (2005): Poljoprivreda i razvoj. Školska knjiga, Zagreb
[2] Kesner-Škreb, M. (2008.), Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, dostupno na : http://hrcak.srce.hr/34070 , pristupljeno: 02.05.2017.
[3] Ministarstvo poljoprivrede (2015): Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.
[4] Župančić, M. (2000.), Tranzicija i modernizacijske perspektive hrvatskog sela, dostupno na : http://hrcak.srce.hr/119980 , pristupljeno: 02.05.2017.

Kao članica Europske unije, Hrvatska je 2013. godine odabrala 16 mjera za provođenje ruralnog razvoja u sklopu Programa ruralnog razvoja u razdoblju od 2014. do 2020. godine.

Cilj usvojenih mjera jest povećanje konkuretnosti u poljoprivredi te financijska pomoć svim zainteresiranima za obavljanje poljoprivrednih djelatnosti. U Republici Hrvatskoj najviše je korištena mjera ulaganja u fizičku imovinu.

Glavni ciljevi programa su[5] :

1. Poticati konkuretnost poljoprivrede
2. Osigurati održivo upravljanje prirodnim resursima i klimatskim promjenama
3. Postići uravnotežen teritorijalni razvoj ruralni područja, uključujući stvaranje i očuvanje radnih mjesta

U Republici Hrvatskoj na temelju podataka iz upisnika poljoprivrednih gospodarstava vidljivo je da dolazi do kontinuirane depopulacije poljoprivrednika te poljoprivrednih gospodarstava. Od 2010. godine do 2016. godine ukupni broj poljoprivrednih subjekata smanjio se s 198 029 na 170 515. Uz konstatnu depopulaciju, struktura poljoprivrednog gospodarstva obilježena je staranjem stanovništva koje se bavi poljoprivrednim zanimanjima. Većina poljoprivrednih subjekata starija je od 65 godina, dok je udio poljoprivrednika mlađih od 40 godina manji od 10 posto ukupnih subjekata[6]. Problem koji se javlja kroz konstantu depopulaciju jest polagano nestajanje poljoprivredno aktivnih gospodarstvenika te u konačnici smanjenje obujma poljoprivrednih aktivnosti.

Postavljanjem zakonskih okvira te usvajanjem programa, Republika Hrvatska na raspologanje je dobila 2 mlrd eura od strane Europskog fonda za ruralni razvoj (EPFRR)[7]. Nažalost, ta izuzetno velika sredstva koja su mogla značajno smanjiti migraciju seoskog stanovništva te povećati samozapošljavanje slabo su iskorištena. U prilog tome govori činjenica da je od 2014. godine objavljeno 29 natječaja putem kojih nije izvučeno niti 10% ukupnog potencijala[8].

---

[5] Ministarstvo poljoprivrede (2015): Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.
[6] Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, dostupan na : http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx , pristupljeno: 02.05.2017.
[7] Tufekčić, Marija, Tufekčić, Željko (2013): EU politike & fondovi 2014 – 2020. Plavi partner d.o.o., Zagreb
[8] Kuskunovic, M. (2017.), Ruralni razvoj, Poslovni dnevnik, dostupno na : https://www.pressreader.com/croatia/poslovni-dnevnik/20170213/281496456033748, pristupljeno: 02.05.2017.

U tom kontekstu nužno se zapitati za razloge koji su do toga doveli. Predmet našeg rada je upravo u istraživanju razloga koji su doveli do slabog iskorištavanja sredstava EU fonda za ruralni razvoj.

Pri tome, posebno ćemo se fokusirati na broj i dob poljoprivrednih subjekata kao one čimbenike za koje smatramo da značajno utječu na stupanj korištenja sredstava Fonda. Istraživanja ćemo provesti na razini svih hrvatskih županija, pri čemu planiramo posebno se osvrnuti na Splitsko-dalmatinsku županiju koja površinski predstavlja ogroman poljoprivredni potencijal.

1.2. Ciljevi i doprinos istraživanja

Kao ciljeve rada možemo istaknuti:

- Analizirat će se postojeće stanje ruralnog razvoja Republike Hrvatske
- Prikazati koje mjere stoje na raspolaganju RH za izvlačenje sredstava
- Utvrdit ćemo glavne smjernice utemeljene u Programu ruralnog razvoja u RH
- Prikazat ćemo dinamiku iskorištavanja fondova
- Usporediti uspješnost Splitsko-dalmatinske županije s ostalim županijama u RH
- Iskazat ćemo demografsku strukturu poljoprivrednih subjekata po županijama
- Metodom komparacije utvrdit odnose među županija s obzirom na demografsku strukturu poljoprivrednih subjekata
- Prikazat utjecaj broja poljoprivrednih subjekata na broj ostvarenih projekata

Glavni doprinos istraživanju jest uvid u realno stanje efikasnosti Republike Hrvatske u iskorištavanju fondova za pokretanje promjena u ruralnom razvoju, sa posebnim osvrtom na Splitsko-dalmatinsku županiju.

1.3. Istraživačke hipoteze

Uzimajući u obzir navedeni predmet, problem i ciljeve istraživanja, postavljaju se sljedeće hipoteze:

H1 : Broj poljoprivrednih subjekata pozitivno utječe na broj ostvarenih projekata

Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) svake godine objavljuje upisnik poljoprivrednih gospodarstava.

Upisnik poljoprivrednih gospodarstava je baza podataka koja sadrži podatke o poljoprivrednim gospodarstvima i njihovim resursima. Ovom hipotezom prikazat ćemo postojanje pozitivnog utjecaja većeg broja poljoprivrednih subjekata u županijama na uspješnost ostvarenih projekata. Isto tako prikazati ćemo stanje Splitsko-dalmatinske županije po pitanju broja poljoprivrednih subjekata koji obavljaju djelatnost na tom području.

H2 : Dobna struktura poljoprivrednih subjekata utječe na broj ostvarenih projekata

Mlade subjekte možemo definirati kao osobe koje su na dan podnošenja zahtjeva starije od 18 godina te mlađe od 40 godina. Kontinuirano dolazi do iseljavanja mladih s područja ruralnih krajeva te do deagrarizacije.

Europska unija kroz različite mjere potiče mlade poduzetnike na bavljanje poljoprivredom davajući im poticaje do čak 50000 eura, ovisno o ispunjenim zahtjevima.

Često u medijima možemo čuti izjave poput „mladi su budućnost poljoprivrede“. Na temelju podataka iz upisnika poljoprivrednih gospodarstva, pokušat ćemo utvrditi jesu li županije s većim udjelom mladih poljoprivrednika uspješnije u broju projekata te sredstvima izvučenim iz fondova Europske unije. Posebnu pozornost dati ćemo analizi dobne strukture Splitsko-dalmatinske županije te ćemo ju prikazati u odnosu na ostale županije.

H3: Efikasnost subjekata Splitsko-dalmatinske županije u izvlačenju sredstava EU fondova u svrhu ruralnog razvoja bolja je od prosjeka ostalih županija Republike Hrvatske.

Splitsko-dalmatinska županija ima površinu ukupne veličine 14045 m2 što je čini najvećom županijom Republike Hrvatske. Ima odlične prostorne predispozicije uključujući čist zrak, čisto i prozirno more te zdravo poljoprivredno tlo. Poljoprivredne površine zauzimaju 22%, dok šumska područja zauzimaju više od 40% ukupne površine županije. Zahvaljujući ovim prostornim potencijalima, Splitsko-dalmatinska županija ima mogućnost biti jednom od najuspješnijih županija što se tiče ruralnog razvoja.

Na temelju podataka dostupnih od strane Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, pokušat ćemo doći do zaključka o tome koliko se promiče ruralni razvoj na ovom području te usporediti dosadašnje rezultate s ostatkom Republike Hrvatske.

1.4. Metodologija istraživanja

Teorijski dio rada zasniva se na pregledavanju i analiziranju literature poput stručnih knjiga, znanstvenih članaka te ostalih pisanih podataka koji su produkt unaprijed poznate tematike te problematike obrađene od strane drugih autora. Obradom prikupljene literature doći ćemo do određenih spoznaja o ruralnome razvoju, njegovim problemima te njegovim potencijalima u Republici Hrvatskoj.

Za rješavanje hipoteza koristit ćemo podatke o pristiglim prijavama te odobrenim sredstvimaod strane Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Za dobivanje podataka o broju poljoprivrednih subjekata u Republici Hrvatskoj koristit ćemo upisnik poljoprivrednih subjekata iz 2016. godine koji je dostupan na stranicama Ministarstva poljoprivrede. Prilikom obrade i analize teorijskog i empirijskog istraživanja, koristit će se znanstvene metode poput analize, sinteze, komparacije i deskripcije.

1.5. Struktura rada

Rad će se sastojati od pet cjelina kroz koje će se obraditi teorijski i empirijski dio istraživanja. U prvom, uvodnom dijelu rada, obrazložit će se predmet i problem istraživanja, ciljevi i doprinos te metodologija istraživanja.

U drugom dijelu obrađujemo politiku ruralnog razvoja na području Europske unije. Prikazat ćemo glavne smjernice EU u poticanju ruralnog razvoja te zajedničku poljoprivrednu politiku. Na temelju utvrđenog programa od 2014. do 2020., definirat ćemo glavnu politiku razvoja ruralnog područja te iznose raspoložvih sredstava za poticanje poljoprivrednih subjekata

U trećem poglavlju prikazat ćemo klasifikaciju ruralnih područja te ćemo na temelju nje definirati ruralne prostore u Republici Hrvatskoj. Utvrdit ćemo glavna obilježja ruralnih područja te ćemo pokušat prikazat glavne potencijale koji se mogu iskoristiti. Definirat ćemo ciljeve te mjere koje nam stoje na raspolaganju za njihovo ostvarenje. Pojedinačno ćemo definirati mjere koje stoje na raspologanju za korištenje sredstava.

U četvrtom dijelu istraživanja provodimo empirijsku analizu. Na temelju prikupljenih podataka pokušat ćemo doći do određenih rezultata na temelju kojih ćemo moći potvrditi točnost unaprijed zadanih hipoteza.

Posljednji dio rada jest zaključak u kojem će se prezentirati temeljni rezultati teorijskog i empirijskog istraživanja.

2. RURALNI RAZVOJ U EUROPSKOJ UNIJI

2.1. Koncept ruralnog razvoja

Ratnim razaranjima tijekom 1. i 2. svjetskog rata sela su bila opustošena, a stanovništvo se zbog straha te egzistencijalnih potreba masovno selilo u gradove koji su postajali prenapučeni. S obzirom na ogromne migracije, gradovi nisu bili u mogućnosti prehraniti stanovništvo. Postojala je potreba za razvijenom ruralnom sredinom koja će omogućiti proizvodnju hrane i ostalih potrepština te, naposljetku, omogućiti zaposlenje velikog broja ljudi.

Nakon završetka Drugog svjetskog rata došlo je do pitanja kako sačuvati mir u svijetu, poboljšati odnose među članicama te sigurnost svih ljudi. 1945. godine osnovana je međunarodna organizacija UN kojoj je glavni cilj promicanje poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda čovjeka. S obzirom na to da su Ujedinjeni narodi brinuli o svim aspektima ljudskog života bez obzira na područje, bilo je nužno riješiti probleme obnove poljoprivrednih područja, pokrenuti proizvodnju, olakašati život u napučenim gradovima te omogućiti dobar način života ljudima u ruralnim krajevima. S ovim događajima te povećanom pažnjom prema zaštiti okoliša, sve se češće počinje koristit termin ruralni razvoj.

Povijest ruralnog razvoja datira od pedesetih godina prošlog stoljeća s uvođenjem pojma nerazvijenost koji se tada odnosio na zemlje „trećeg svijeta“. Kao suvremene probleme ruralnog razvoja možemo istaknuti nedovoljnu brigu o ruralnom području i stanovnicima te zaštitu okoliša. Konkretno, pretpostavka ruralnog razvoja je osposobljenost subjekata u ruralnim naseljima za ulogu aktera u politici odlučivanja o razvoju i osposobljenosti za samostalni razvoj[9].

Ruralni razvoj odnosi se na razvoj ruralnog kompleksa. Ruralni kompleks možemo promatrati kao četiri međusobno povezane komponente: selo (prostorno – položaj, unutarnja organizacija naselja; društveno – odnosi među društvenim skupinama, društvene institucije; kulturno, duhovno – vjerovanja, obrazovanost, vrijednosti), poljoprivreda (strukturno – agrarna struktura;

[9] Franić, Ramona, Jurišić, Žaklina, Gelo, Ružica (2014): Food production and rural development – Croatian perspective within the European context. University of Zagreb, Faculty of Agriculture, dostupan na : https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=185433

profesionalno – poljoprivreda kao zanimanje, stari zanati i obrti), okoliš (priroda – netaknuta priroda i prirodni krajolici; utjecaj čovjekove aktivnosti – kultivirani okoliš) i tehnologija.

Ključnu ulogu imala je upravo komponenta tehnologije koje je značajno utjecala na promjenu rada te razmišljanje o ruralnom prostoru, utječući na proizvodnju, društvena načela, te vjerovanja[10].

Slika 1. Koncept ruralnog razvoja

Dostupno na url: http://dopovci5.blogspot.hr/

Ciljevi koncepta ruralnog razvoja ogledaju se kroz tri aspekta. Prvi cilj očituje se kroz sociokulturni aspekt, bolju životnu perspektivu. Potrebno je sustavno podizanje svijesti ljudi o vrijednostima ruralnog krajolika te omogućavanje jednake vjerovatnost sreće i uspjeha kao i stanovnicima gradskog područja; razvijanje raznih oblika obrazovanja i osposobljavanja u selu (učenje ljudi o pozitivnim vrijednostima života na selu); osnivanje programa skrbi za život starih osoba; poticanje inicijativa građana te brojne druge metode koje bi se mogle pozitivno odraziti na revitalizaciju ruralnih periferija.

Drugi cilj očituje se kroz okolišni aspekt, očuvanje prirodne izvornosti ruralnog prostora te zaštita od zagađivanja i propadanja. Upravo prirodna izvornost jamči uspjeh tj. stvaranje novih

[10] Cifrić, Ivan (2003): Ruralni razvoj i modernizacija. Prilozi istraživanju ruralnog identiteta. Institut za društvena istraživanja, Zagreb

ruralnih razvojnih opcija. Treba se voditi računa o strateškom planiranju očuvanja ekosustava kao uvjeta za reprodukciju životinjskih i biljnih vrsta.

Bitno je ograničiti sve aktivnosti koje mogu dovesti do smanjenja kvalitete okoliša te usmjeravati na korištenje obnovljivih izvora.

Treći cilj očituje se na ekonomskom tj. gospodarskom aspektu, a on se odnosi na mogućnost bavljenja aktivnostima te ostvarivanje prihoda dostatnih za život u ruralnim područjima. Bitno je otvaranje radnih mjesta te omogućavanje života u ruralnom kraju uz prihvatljivu razinu životnog standarda. Naročito je važno poticanje ekološke proizvodnje koja ima perspektivu na svjetskom tržištu. Potrebno je i pojednostavniti zakon o osnivanju malih obiteljskih poljoprivrednih subjekata povezanih u lokalne agencijske grupe (LAG).

2.2. Zajednička poljoprivredna politika

Zajednička poljoprivredna politika (The Common Agriculture Policy) skup je mjera i programa subvencioniranja poljoprivrede u Europskoj uniji. Glavi cilj ZPP-a je osiguranje razumne cijene poljoprivrednih proizvoda za europske potrošače, ostvarivanje zadovoljavajućeg dohotka za europskog poljoprivrednika te očuvanje ruralnog nasljeđa[11].

Zajednička poljoprivredna politika prvi put se javlja pedesetih godina prošlog stoljeća s glavnim ciljem povećanja proizvodnje hrane na području ratom uništene Europe. Opći okviri ZPP-a definirani su Rimskim ugovorom 1957. godine te su utvrđeni ciljevi[12] ;

- podizanje poljoprivredne produktivnosti promicanjem tehničkog napretka, racionalnog razvoja poljoprivredne proizvodnje i optimalnog iskorištenja proizvodnih činitelja, posebno radne snage,
- osiguravanje životnog standarda poljoprivredne populacije, osobito podizanje prihoda osoba koje se osobno bave poljoprivredom,
- stabilizacija tržišta,
- sigurnost opskrbe tržišta,
- osiguranje poljoprivrednih proizvoda za potrošače po razumnim cijenama

[11] Kesner-Škreb,Marina. (2008.), Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, Institut za javne financija Zagreb, pristupljeno : 1.8.2017.
[12] Ministarstvo poljoprivrede, Razvoj zajedničke poljoprivrede EU, http://www.mps.hr/default.aspx?id=11754

Zajednička poljoprivredna politika zaživjela je 1962. godine nakon što ju je prihvatilo svih šest zemalja osnivačica.

Do tada su članice pojedinačno intervenirale u svojim poljoprivredam što je ugrožavalo slobodnu razmjenu dobara unutar Zajednice.

Intervencija zemalja u poljoprivredi temeljila se na širokom načelu specifičnosti sektora koji je ovisan o geografskom položaju i klimi te koji je podložan neravnoteži između ponude i potražnje. Upravo je ova činjenica razlog prisutnosti velike nestabilnosti cijena i prihoda.

Tri su temeljna načela na kojima se zasniva Zajednička poljoprivredna politika[13]:

1. Jedinstveno tržište

Karakterizira mogućnost slobodnog kretanja robe, ljudi, usluga i kapitala među državama članicama. Unutarnje tj. jedinstveno tržište zasniva se na dvama značenjima. Prvo značenje karakterizira primjenu pravila o slobodnom kretanju poljoprivrednih proizvoda među državama članicama. Drugo značenje se odnosi na određivanje zajedničkih cijena i pomoći, bez obzira na sjedište ekonomskog subjekta.

2. Prednost unije

Načelo prednosti unije zapravo predstavlja davanje prednosti proizvodima iz Unije pred uvoznim proizvodima. Davanjem spomenute prednosti ujedno dolazi do zaštite unutarnjeg tržišta od mogućih poremećaja potaknutih nekontroliranim uvozom proizvoda niskih cijena.

3. Financijska solidarnost

Predstavlja tvrdnju da troškovi koji proizlaze iz primjene ZPP-a moraju biti podijeljeni među svim članicama bez obzira na njihov nacionalni interes.

Zajednička poljoprivredna politika dovela je do povećane poljoprivredne proizvodnje, poboljšane produktivnosti, stabilizacije jedinstvenog tržišta te na kraju veće zaštite potrošača. Bez obzira na brojne pozitivne učinke ostvarene radom ZPP-a, došlo je i do mnogih negativnih posljedica. Glavnim problemom koji je proizašao iz rada Zajedničke poljoprivredne politike smatra se stvaranje prekomjernog robnog viška što je rezultiralo eksponencijalnim rastom potpora za poljoprivredno poslovanje.

[13] Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku, http://www.mps.hr/default.aspx?id=8412

S pojavom negativnih posljedica u radu ZPP-a došlo je do brojnih reformi[14];

- Prva reforma javlja se 1972. godine uvodeći brojne strukturne promjene u smjeru moderniziranja poljoprivrede. Unatoč brojnim mjera ostaje neravnoteža između ponude i potražnje na tržištu poljoprivrednih proizvoda.
- Ključna reforma za današnji sustav ZPP-a jest ona iz 1992. godine kojom je predviđeno smanjivanje cijene proizvoda radi povećanja konkuretnosti na unutrašnjem i vanjskom tržištu. Gubitak ostvarenih prihoda gospodarskim subjektima bio je kompeziran izravnim potporama. Ako se radilo o ratarskim kulturama, došlo je do kompezacija po hektaru dok za područje stočarstva izravne potpore su se odnosile isplatu premije po grlu stoke.
- Međunarodna kretanja, proširenje unije, uvođenje zajedničke valute, povećana konkuretnost zemalja trećeg svijeta prisilili su Uniju na nove preinake u uspješnoj reformi iz 1992. godine. Nakon dogovora postignutog na Europskom vijeću u Berlinu 24. i 25. ožujka 1999. (Agenda 2000) reforma se uglavnom usredotočila na sljedeće elemente:
    - na novo usklađivanje unutarnjih cijena s cijenama na svjetskom tržištu, što je djelomično kompenzirano kroz izravne potpore proizvođačima;
    - na uvođenje ekoloških uvjeta (ekološka uvjetovanost) koje države članice moraju ispuniti za dobivanje potpore i mogućnosti njihova smanjenja (promjene) za financiranje mjera ruralnog razvoja;
    - u skladu sa zaključcima konferencije iz Corka iz 1996. na jačanje strukturnih mjera na snazi, u sklopu nove politike ruralnog razvoja, što je kasnije nazvano „drugi stup ZPP-a" (vidi informativni članak 5.2.6.);
    - na proračunsku stabilnost u sklopu strogog financijskog okvira za razdoblje od 2000. do 2006.[15]

[14] Razvoj Zajedničke poljoprivredne politike u EU, dostupno na: http://www.savjetodavna.hr/vijesti/2/2787/razvoj-zajednicke-poljoprivredne-politike-u-eu/ , pristupljeno: 1.8.2017.
[15] Instrumenti ZPP, dostupno na : http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.3.html, pristupljeno: 1.8.2017.

- Reforma iz 2003. godine pojavila se s četiri osnovna cilja: dodatno povezivanje europske poljoprivrede s svjetskim tržištem, pripremiti se za ulaz novih članica u EU, bolje odgovaranje na društvene zahtjeve koji se tiču kvalitete i zaštite okoliša te dodatno usklađenje s zahtjevima trećih zemalja.
- Reformom iz 2009. godine došlo je do brojnih promjena mjera u odnosu na 2003. godinu. Ciljevi su bili: preusmjerenje sredstava iz prvog stupa ZPP-a u korist ruralnog razvoja, odvajanje potpora od proizvodnje uz postupno ukidanje preostalih isplata vezanih uz proizvodnju kroz njihovu integraciju u sustav jednokratnih isplata po gospodarstvu te postići veću fleksibilnost pravila za javnu intervenciju i nadzor pravila kako bi poljoprivrednici mogli reagirati na signale s tržišta.

Agenda 2000 podijelila je Zajedničku poljoprivrednu politiku na dva stupa. Prvi stup ZPP-a odnosi se na izravna plaćanja te na zajedničku organizacija tržišta poljoprivrednih proizvoda. Glavni cilj prvog stupa politike smatra se osiguranje stabilnog dohotka gospodarskim subjektima uz prihvatljive cijene proizvoda na području EU. Izravna plaćanja podrazumijevaju osiguranje dohotka gospodarskim subjektima uz njihovo poštivanje pravila koje se odnosi na zaštitu okoliša, zaštitu te dobrobit ljudi i životinja. Njima se također osigurava dugoročna održivost gospodarstava i njihova manja osjetljivost na fluktuacije cijena. Reforma usvojena u lipnju 2013. godine predviđa da 30% izravnih potpora isplaćenih poljoprivrednicima bude povezano s poštivanjem poljoprivrednih praksi koje imaju učinka na očuvanju bioraznolikosti, kvalitete tla i općenito okoliša. Zajednička organizacija tržišta odnosi se na pravila koja služe kontroli ponude i potražnje na tržištu. Ovaj se stup financira iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi koji osigurava izravnu financijsku pomoć poljoprivrednicima u zemljama članicama.

Drugi stup ZPP-a odnosi se na ruralni razvoj. Republika Hrvatska sredstva za ruralni razvoj od EU dobila je od 2007. kroz predpristupni program IPARD. Osnovni su ciljevi programa pomoć potencijalnim članicama u pripremi za korištenje EU fondova. Hrvatska je u razdoblju od 2007. do 2013. godine dobila 184 milijuna eura.

U budućnosti ta će plaćanja provoditi Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj. Plaćanja djelomično financira EU, djelomično država članica, a djelomično oni koji će iskoristiti priliku da ponude takvu vrstu potpore[16].

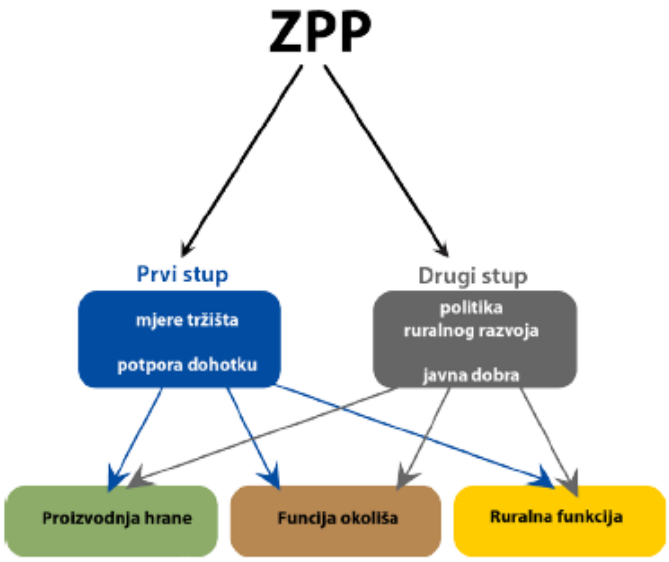

Slika 2. Zajednička poljoprivredna politika

Dostupno na url: https://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rural-development-policy-overview/introduction_en

Mjere ruralnog razvoja odnose se na unapređenje konkuretnosti u sektoru, unapređenje standarda života u ruralnom području te unapređenje stanja okoliša. Pristupanjem u EU počeli smo koristiti sredstva iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Glavna namjena fonda jest smanjivanje razlika među regijama EU kroz sufinanciranje projekata.

2.3. Program ruralnog razvoja EU 2014.-2020.

Ruralni razvoj kao drugi stup zajedničke poljoprivredne politike financiran je od strane Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Glavni cilj ovog fonda jest poboljšanje upravljanja i kontrolu nad ruralnim razvoj Europske unije.

Fond se financira sredstvima Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) i pridonosi ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020 promicanjem održivog ruralnog razvoja u cijeloj Europskoj uniji.

[16] Ipa V- Ipard, dostupno na : http://europski-fondovi.eu/program/ipa-v-ipard , pristupljeno: 1.8.2017.

Pridonosi ekološkoj i teritorijalnoj ravnoteži, zaštiti klimatskih uvjeta i uvođenju inovacija u poljoprivredni sektor.

U razdoblju od 2014. do 2020. godine proračun za ruralni razvoj iznosi 95,577 milijardi eura, što čini 24,4% ukupnog proračuna[17].

BE	648	HR	2 026	PL	8 698
BG	2 367	IT	10 444	PT	4 058
CZ	2 306	CY	132	RO	8 128
DK	919	LV	1076	SI	838
DE	9 446	LT	1 613	SK	1 560
EE	823	LU	101	FL	2 380
IE	2 191	HU	3 431	SE	1 764
EL	4 718	MT	97	UK	5 200
ES	8 297	NL	765		
FR	11 385	AT	3 938	EU	99 586**

Slika 3. Iznosi sredstava po članicama u milijunima eura

Dostupno na url: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/rural-development-2014-2020/country-files/common/funding-per-ms_en.pdf

Program ruralnog razvoja ima tri ključna cilja. Prvi cilj programa jest poticanje konkuretnosti poljoprivrede. Drugi cilj programa ruralnog razvoja se odnosi na upravljanje prirodnim resursima i klimatskim promjenama. Zadnji cilj programa predstavlja jest postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnog područja uz očuvanje te stvaranje radnih mjesta.

Zemlje članice Europske unije svoje programe baziraju na svojim geografskim područjima te njihovim potrebama određujući te prihvaćajući barem četiri od šesti temeljnih prioriteta EU za poticanje ruralnog razvoja.

[17] Europski poljoprivredni fond, dostupno na: http://www.europski-fondovi.eu/fondovi, pristupljeno: 1.8.2017.

Prioriteti programa su[18]:

1. Promicanje znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima
2. Povećanje održivosti poljoprivrednih gospodarstava te konkurentnosti svih vrsta poljoprivrednih djelatnosti u svim regijama, promovirajući pri tome i inovacijske poljoprivredne tehnologije, kao i održivo upravljanje šumama
3. Promicanje organiziranja lanca prehrane, uključujući preradu i trženje poljoprivrednih proizvoda, dobrobit životinja te upravljanje rizicima u poljoprivredi
4. Obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava vezanih uz poljoprivredu i šumarstvo
5. Promicanje učinkovitosti resursa i pomaka prema klimatski elastičnom gospodarstvu s niskom razinom ugljika u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru
6. Promicanje socijalne uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj u ruralnim područjima

Strukturu upravljanja i kontrole čine tri nadležna tijela[19]:

- Upravljačko tijelo odgovorno je za rad cjelokupnog sustava politike ruralnog razvoja radi učinkovitog i transparetnog korištenja financijskih sredstava. Upravljačko tijelo čine Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za upravljanje Eu fondom za ruralni razvoj, Eu i međunarodnu suradnju.
- Tijelo za ovjeravanje koju čini Agencija za reviziju sustava provedbe programa Europske unije (ARPA). Zadužena je za provjeru ispunjavanja kriterija, provjeru točnosti računa uzimajući u obzir zadane kriterije.
- Akreditirana agencija za plaćanje koja je odgovorna za izvršenje plaćanja potpora na temelju izdanih natječaja. Odobrava i izvršava plaćanja, vodi kontrolu preuzetih obveza i izvršenih te je odgovorna za upravljanje i kontrolu izdataka.

[18] Program ruralnog razvoja, dostupno na :http://www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020 , pristupljeno: 1.8.2017.
[19] http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_11_129_2440.html , pristupljeno: 1.8.2017.

2.4. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD)

Za financiranje zajedničke poljoprivredne politike zadužena su tri instrumenta;

1. Europski fond za garancije u poljoprivredi - EAGF
2. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj - EAFRD
3. Europski fond za ribarstvo - EFF

Kroz ovaj će se rad istražiti stanje te korištenje Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj s obzirom na njegovu značajnu ulogu u financiranju zemalja EU.
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (Agricultural Fund for Rural Development, EAFRD) ima za cilj jačanje europske politike ruralnog razvoja i pojednostavljivanje njezine provedbe. Financira se sredstvima Zajedničke poljoprivredne politike (CAP) i pridonosi ostvarivanju ciljeva strategije Europa 2020 promicanjem održivog ruralnog razvoja u cijeloj Europskoj uniji, a provodi ga Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRR). Pridonosi ekološkoj i teritorijalnoj ravnoteži, zaštiti klimatskih uvjeta i uvođenju inovacija u poljoprivredni sektor[20].

Opći ciljevi Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj su:

- Jačanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora i poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima
- Zaštita okoliša izvan urbanih područja
- Poticanje diverzifikacije ruralnog gospodarstva

U razdoblju od 2007. do 2013. programu je bilo namijenjeno 96,4 miljarde eura dok u novom financijskom razdoblju od 2014. do 2020. godine dostupno je na korištenje 95,577 miljardi eura što čini 24.4% ukupnog proračuna.
Sredstvima fonda mogu se koristiti poljoprivredni gospodarski subjekti, poljoprivredne organizacije, udruge i sindikati, udruge za zaštitu okoliša, organizacije koje pružaju usluge u kulturi zajednice, uključujući medije, udruge žena, poljoprivrednici, šumari i mladi.

[20] Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj, dostupno na :http://www.izihr.com/europski-poljoprivredni-fond-za-ruralni-razvoj.html, pristupljeno: 1.8.2017

Aktivnosti koje se provode programom kroz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj svrstane su u četiri osi[21]:

1. os - Konkuretnost ima za cilj restrukturirati i modernizirati poljoprivredni sektor. Aktivnosti koje ubrajamo unutar ove osi su: otvaranje novih trgovina za poljoprivredne i šumarske proizvode, poboljšanje ekološke učinkovitosti na farmama i u šumarstvu, modernizacija poljoprivrednih gospodarstava, povećanje gospodarske vrijednosti šuma, prerada i tržišni plasman poljoprivrednih i šumarskih proizvoda, prilagodba standardima EU, poboljšanje i razvoj infrastrukture, razvoj polovnih vještina u ruralim područjima, potpora novim mladim poljoprivrednicima te prijevremeni odlazak poljoprivrednika u mirovinu.
2. os - Zaštita okoliša i upravljanje zemljištem podupire bio-raznolikost, očuvanje i razvoj ekoloških poljoprivrednih i šumarskih sustava i tradicionalnih poljoprivrednih krajolika, očuvanje voda te mjere usmjerene na smanjenje efekta klimatskih promjena. Aktivnosti koje ubrajamo unutar ove osi su: održiva uporaba poljoprivrednih površina, skrb za životinje, neproizvodne investicije, posebne investicije u mreže poput NATURA 2000[22], održiva uporaba šumskih površina.
3. os - Podupire raznolikost ruralnoga gospodarstva i kvalitetu života u ruralnim područjima. Raznolikost ruralnih gospodarstava obuhvaća aktivnosti pokretanja i razvoja seoskog i eko-turizma te poslova koji su s njima u vezi, oživljavanje i komercijalizacija lokalnih obrta te ponudu novih usluga koje se temelje na postojećim izvorima. Aktivnosti unutar treće osi odnose se na poboljšanje kvalitete života u ruralnim krajevima te na povećanje vjerovatnosti za uspjehom.

Prijašnje tri osi dopunjene su jednom zasebnom metodološkom osi koja je poznata pod nazivom Leader.

Pristup Leader („vezu među aktivnostima razvoja ruralnog gospodarstva“) predstavlja koncept kojim se ruralno stanovništvo i lokalni čimbenici, uključujući i lokalnu upravu nastoje mobilizirati u svrhu razmatranja potencijala svojega kraja koji treba na kraju uobličiti kroz izradu i primjenu razvojne strategije.

[21] EAFRD, dostupno na :http://europskifondovi.eu/programi/europski-poljoprivredni-fond-za-ruralni-razvoj-eafrd/ , pristupljeno : 1.8.2017.

Koristeći ovaj pristup, Europska unija promovira održivi razvoj u ruralnim područjima, vodeći brigu o gospodarskom te socijalnom aspektu te zaštiti okoliša. Leader se počeo provoditi 1991. godine te je s vremenom prerastao u integralni dio europske politike ruralnog razvoja - os LEADER i obvezni dio nacionalnih programa ruralnog razvoja zemalja-članica.

Pristup se sastoji od sedam temeljnih načela koje treba poštivati u cijelosti a ne pojedinačno:

- Održivi ruralni razvoj
- Pristup temeljen na osobitostima područja- planiranje budućnosti treba se temeljiti na posebnim obilježjima svakog područja
- Pristup odozdo prema gore
- Uspostavljanje lokalnih partnerstva- malene inicijative unaprijed su osuđene na propast u ruralnim područjima. Leaderova ideja je stvaranje lokalnih javno-privatnih partnerstva u obliku LAG-ova, koji imaju zadatak osmišljavanja i provođenja lokalnih razvojnih strategija, donošenja odluka o raspodjeli raspoloživih financijskih sredstava i upravljanja tim sredstvima.
- Inovativnost-bitno je tradicionalne vrijednosti predstaviti na tržišno konkuretni način
- Integralan i višesektorski pristup - horizontalno, međusektorsko povezivanje kao i okomito, povezivanje lokalnih, regionalnih i nacionalnih institucija, osobito je važno u ostvarivanju održivog ruralnog razvoja.
- Umrežavanje- povezivanje, međusobna razmjena informacija te znanja jedna su od ključnih odlika Leader pristupa
- Suradnja - je korak dalje od umrežavanja, prema pokretanju i provedbi zajedničkih projekata dva ili više LAG-ova unutar zemlje, regije i/ili Europske unije.

Bitna je odluka pristupa Leader upravo međusobna suradnja, lokalni ljudi međusobno komuniciraju te rade u osmišljavanju strategija kojom će svi bit zadovoljni. Kao osnovne pristupe u procesu provedbe Leader-a možemo navesti jačanje sposobnosti lokalnih sudionika za partnersko provođenje aktivnosti, okupljanje lokalnih aktera, analiza područja kojom se utvrđuju prednosti te nedostaci bitni za izradu strategije razvojnog područja, identificiranje postojećih aktivnosti, stvaranje partnerstva te osmišljavanje strategije lokalnog razvoja[23].

[23] Lukić, A. (2012.). New Actors in Rural Development - The LEADER Approach and Projectification in Rural development dostupno na http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=230877, pristupljeno:10.8.2017.

3. RURALNI RAZVOJ REPUBLIKE HRVATSKE

3.1. Ruralni potencijal RH

Republika Hrvatska (RH) smještena je na jugoistoku Europe i njezina ukupna površina pokriva 87.661 km2, od čega na kopno otpada 56.594 km2 (uključujući površinu otoka), dok površina teritorijalnog mora i unutarnjih morskih voda iznosi 31.067 km2 . Dužina kopnene granice iznosi 2.028 km, a dužina morske obale na kopnu 1.777 km. Uz obalu Jadranskoga mora smješteno je 1.246 otoka, otočića, hridi i grebena, od čega je 48 otoka naseljeno. Dužina morske obale otoka iznosi 4.058 km.

Administrativno, RH podijeljena je na 21 jedinicu regionalne (područne) samouprave što odgovora NUTS 3 razini, od čega je 20 županija i Grad Zagreb kao posebna administrativna jedinica. Ukupno je 556 jedinica lokalne samouprave, od čega je 127 gradova i 429 općina sukladno Zakonu o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. U statističkom smislu RH je podijeljena na dvije NUTS 2 regije : Kontinentalna i Jadranska Hr.

U 2012. godini, skoro 80% hrvatskog kopnenog područja klasificirano je kao pretežno ruralno područje što je znatno više od prosjeka EU-27 gdje je prosjek 51,3% Točnije, prema Eurostatu urbano/ruralnoj tipologiji, 79,1% Hrvatske kopnene površine je klasificirano kao pretežno ruralno, 19,8% kao mješovito, dok je samo 1,1% (CI-3) područja klasificirano kao pretežno urbano područje kategorizirano po NUTS-3 razini regije[24]. U svrhu provedbe politike ruralnog razvoja, kao najčešći međunarodno priznat i korišten kriterij za razlikovanje ruralnih i urbanih područja koristi se definicija OECD-a, koja se temelji na gustoći naseljenosti stanovništva.

Na lokalnoj razini, područja se klasificiraju kao ruralna ili urbana temeljem praga od 150 stanovnika na km^2.

[24] Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020., Europska komisija, 2014. godina, dostupno na : http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=129, pristupljeno: 10.08.2017

Na regionalnoj razini (NUTS 3 – županije u Republici Hrvatskoj), OECD definira tri skupine područja, ovisno o udjelu stanovništva u regiji koje živi u ruralnim lokalnim područjima[25]:

- pretežito ruralne regije (više od 50 % stanovništva regije živi u lokalnim ruralnim područjima),
- značajno ruralne regije (15 – 50 % stanovništva regije živi u lokalnim ruralnim područjima) i
- pretežito urbane regije (manje od 15 % stanovništva regije živi u lokalnim ruralnim područjima.

Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine, u Hrvatskoj živi 4.284.889 stanovnika, a prosječna starost stanovnika iznosi 41,7 godina. Žena je nešto više od muškaraca i to za 3,56%.

Prema OECD kriterijima područja Republike Hrvatske smo podijelili na tri oblika;

1. Izrazito ruralna područja u kojima živi 1 994 420 stanovnika tj. 46,55%. U ova područja ubrajamo slijedeće županije; Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko- posavska, Karlovačka. Koprivničko -križevačka, Krapinsko-zagorska, Ličko -senjska, Požeško-slavonska, Sisačko -moslavačka, Šibensko-kninska, Varaždinska, Virovitičko-podravska, Vukovarsko-srijemska, Zadarska, Zagrebačka
2. Ruralna područja s 1 500 452 stanovnika tj. 35,02%. U ova područja ubrajamo; Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Međimurska, Osječko-baranjska, Primorsko-goranska te Splitsko-dalmatinsku županiju.
3. Urbana područja u koje spada samo grad Zagreb s 790 017 stanovnika tj. 18,44%.

Deagrarizacija, deruralizacije, industrijalizacija te naposljetku urbanizacija imali su izuzetno selektivan i negativan utjecaj na razvoj hrvatskog sela. Zbog lošeg položaja seljaka te početka razdoblja industrijalizacije došlo je do deruralizacije, napuštanja stanovništva sa sela u gradska područja. Kad kažemo selektivan, mislimo na činjenicu da su većinom mladi selili iz ruralnih područja u grad loše utječući na demografsku strukturu potencijalno radno sposobnog stanovništva na selima. Možemo reći kako je hrvatsko selo prošlo kroz tri faze modernizacija.

[25] Strategija ruralnog razvoja 2008.-2013. , Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, dostupno na :http://www.azrri.hr/fileadmin/dokumenti-download/STRATEGIJA_RR_2008-2013.pdf, pristupljeno:10.08.2017.

Prva modernizacija sela odvijala se do kraja drugog svjetskog rata, druga etapa modernizacije bila je do devedesetih godina 20. stoljeća te zadnja treća modernizacija od devedestih godina 20. stoljeća[26]. Najveći utjecaj na razvoj hrvatskog sela imala je upravo treća etapa modernizacije s obzirom na ratno stanje te razaranja na području RH. Hrvatska je kroz ove godine bilježila značajno smanjenje udjela seoskog u ukupnom stanovništvu pa je tako 1961. godine bilo 68,4% ruralnog u odnosu na 31,6% urbanog stanovništva, 1971. godine 58%, 1981. godine 48,5%, 1991. godine 43,8%, 2001. godine 42,7% dok je zadnjim popisom stanovništva taj broj pao na 39,1%[27]. Deagrarizacija i dereruralizacija dovele su do stanja u kojem velik broj stanovnika živi na ruralnom području, a ne bavi se poljoprivrednim djelatnostima ili nepoljoprivrednim djelatnostima. Možemo reći kako ovakvo stanje predstavlja kočnicu u razvoju ruralne sredine te je utjecalo na to da 77% ruralnih područja Republike Hrvatske ima karakteristiku izrazitog zaostajanja u pogledu demografskih, socijalno-kulturnih i prostorno planskih indikatora[28]. U Republici Hrvatskoj vladaju mala usitnjenja poljoprivredna gospodarstva koja ne predstavljaju temelj za modernu visokokomercijalnu proizvodnju pa sama po sebi ne mogu biti nositelji ruralnog razvoja.

Tablica 1. Usporedba razvijenosti EU i RH u 2011.godini

OBILJEZJA	EU	RH
Gustoća naseljenosti (st./km^2)	115	75,71
BDP/pc (euro)	25,623	10,295
Stopa nezaposlenosti (%)	7,5	13,5
Zaposlenost u poljoprivredi (%)	4,8	17,5
Zaposlenost u industriji (%)	25,2	28,7
Zaposlenost u uslužnom sektoru (%)	70	52,8
Korišteno poljoprivredno zemljište (ha po st.)	40,5	19,0
Sume (ha pa st.)	35,3	41,0
Prosječna veličina poljoprivrednih gospodastava (ha po st.)	17,7	2,4

Izvor: DZS, http://europa.eu/rapid/press-release_STAT-06-118_en.htm?locale=en)

[26] Kušen, E. (2003.). Uređenje, razvoj i obnova hrvatskog prostora. Institut za turizam, Zagreb. Dostupno na : http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=56152, pristupljeno: 10.08.2017.
[27] Župančić, M. (2000.). Tranzicija i modernizacijske perspektive hrvatskog sela. Institut za društvena istraživanja, Zagreb. Dostupno na : http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=177438&lang=en, pristupljeno:10.08.2017
[28] Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2007-2013, dostupno na : http://www.azrri.hr/fileadmin/dokumenti-download/STRATEGIJA_RR_2008-2013.pdf, pristupljeno:1.8.2017.

Iz tablice možemo zaključiti kako Republike Hrvatska zaostaje za standardnom Europske unije. Bruto domaći proizvod po stanovniku na području EU dvostruko je veći nego na području Republike Hrvatske, dok je stopa nezaposlenosti manja.

Republika Hrvatska ima veći postotak zaposlenih u primarnom sektoru dok u EU veći broj zaposlenih radi u tercijarnom sektoru. Što se tiče korištenja poljoprivrednog zemljišta, u Hrvatskoj se prosječno koristi 19 ha po stanovniku, a u EU 40 ha po stanovniku.

Nepostojanje stalnog prihoda (samo 5,1% zaposlenih živi na selima), visoka prosječna dob stanovnika, nizak stupanj obrazovanja, zanemarivanje arhitektonskog nasljeđa, nedostatne osnovne službe i infrastruktura te neriješena vlasnička pitanja rezultirala su zanemarivanjem ruralnih područja te gubitkom mlade radne snage[29]. U posljednjemu međupopisnom razdoblju (2001. – 2011.) došlo je do osjetnog smanjenja udjela mladog stanovništva a znakovito se povećao udio starog stanovništva. Podaci popisa iz 2011. pokazuju da je udjel mladih 0 – 14 godina 15,2% (2001. godine 17,1%) , mladih 0 – 19 godina 20,9% (2001. godine 23,8%), udjel starih u dobi 60 i više 24,1% (2001. godine 21,6%), a udjel starih 65 i više 17,7% (2001. godine 15,7).

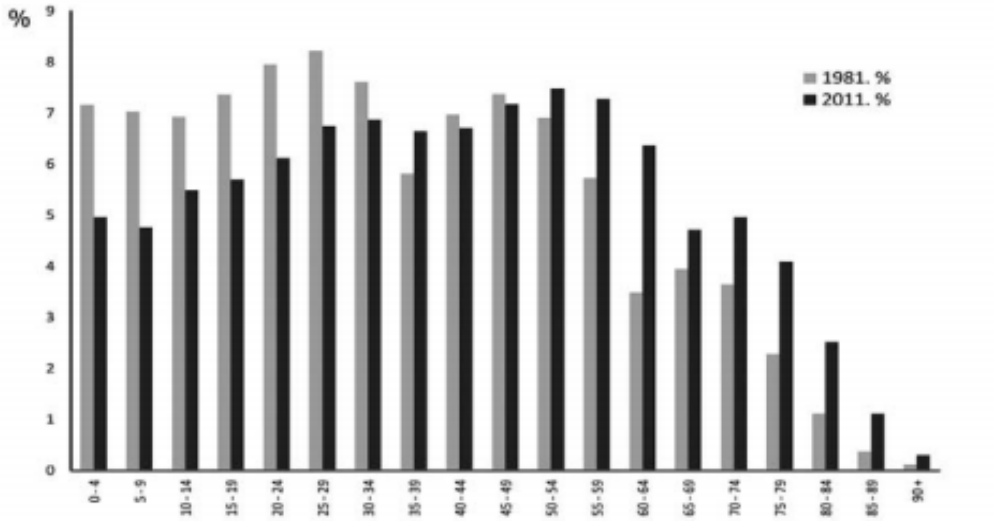

Graf 1. Sastav stanovništva Hrvatske prema dobnim skupinama

Izvor: Starenje stanovništva u Republici Hrvatskoj-sadašnje stanje i perspektive, Ivo Nejašmić i Aleksandar Toskić, dostupno na: https://hrcak.srce.hr/9095

[29] Rogošić, P.L.(2011.). Ruralni razvoj u RH. EU-RH Zajednički savjetnički odbor. Dostupno na: http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/jcc_izvjestaj_ruralni-razvoj_17_01_11.doc, pristupljeno:1.8.2017.

Velika negativna stopa rasta ruralnog stanovništva trend je koji ima više razloga: nizak postotak žena mlađih od 45 živi u ruralnim područjima, nepovoljni životni uvjeti za mlade obitelji, sklonost manjem broju djece, odluka mladih obitelji da žive u urbanim sredinama. Iako se u nekim državama EU negativna stopa rasta stanovništva podudara s pozitivnim trendovima u gospodarstvu i u urbanim i ruralnim regijama, u Hrvatskoj je situacija drukčija i karakteriziraju je velike razlike što se tiče mogućnosti za gospodarski i društveni razvoj regija.

Sveukupno, postoji velika razliku između stope gospodarskog rasta i stope rasta stanovništva u ruralnim i urbanim područjima i/ili između manje perspektivnih i perspektivnijih ruralnih regija. Snažna negativna stopa rasta stanovništva koje živi u ruralnim područjima je rezultat relativnog i/ili apsolutnog pogoršanja životnih uvjeta za mlade obitelji i rastućeg trenda seljenja u urbane centre ili perspektivnije ruralne/turističke regije[30].

Regionalna raširenost siromaštva pokazuje kako je siromaštvo u Republici Hrvatskoj koncentrirano u ruralnim sredinama. Glavne specifičnosti ruralnog siromaštva su[31]:

- Nepovoljnija socio-demografska struktura(dobna, spolna, obrazovna)
- Udaljenost ruralnih područja od institucija i usluga(zdravstvene, obrazovne, usluge za stare i nemoćne, djecu, škole, bolnice, vrtići, banke...)
- Stambeni uvjeti gori nego u urbanim područjima(uz izuzetak veličine stambenog prostora)
- Posebnosti ruralnog tržišta rada(važnost poljoprivrede kao izvora dohotka i zaposlenja, sezonski karakter rada, mali posjedi i fragmentiranost poljoprivrede)
- Problemi infrastrukture(transport, prometnice...)

Malo manje od polovice siromašnih živi u ruralnim područjima središnje i istočne Hrvatske. Najviša stopa siromaštva je u Karlovačkoj i Sisačko–moslavačkoj županiji a najniža u Gradu Zagrebu, Primorsko-goranskoj i Istarskoj županiji.

Broj korisnika stalne socijalne pomoći iznadprosječan je na područjima koja su bila pogođena ratom (npr. u Šibensko-kninskoj županiji broj korisnika stalne pomoći triput je veći od prosjeka)[32].

---

[30] Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2007-2013, dostupno na : http://www.azrri.hr/fileadmin/dokumenti-download/STRATEGIJA_RR_2008-2013.pdf, pristupljeno:1.8.2017.
[31] Šućur, Z. (2016.). Urbano i ruralno siromaštvo u RH, Pravni fakultet Zagreb. Dostupno na : http://www.odraz.hr/media/304139/urbano%20i%20ruralno%20siromastvo%20u%20rh.pdf, pristupljeno:10.8.2017.
[32] World Bank (2006) Croatia: Living Standard Assessment, Volume 2: Background Papers. Washington: WB.

3.2. Ruralni razvoj Republike Hrvatske

Hrvatski put prema punopravnom članstvu u Europskoj uniji započeo je u svibnju 2001. godine parafiranjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Prekretnica je bila Zagrebački summit održan 24. studenog 2000. koji je označio početak pregovora između Hrvatske i Europske unije o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Hrvatski sabor ratificirao je Sporazum 5. prosinca 2001. godine, a Europski ga je parlament potvrdio 12. prosinca iste godine. Ovaj sporazum bio je najvažniji korak u procesu integracije s unijom te je imao ogroman utjecaj na razvoj poljoprivrede i razvoj gospodarstva.

Hrvatska je zahtjev za članstvo u Europskoj uniji podnijela 21. veljače 2003. godine, a u travnju iste godine Vijeće Europske unije dalo je mandat Europskoj komisiji da izradi mišljenje o zahtjevu Republike Hrvatske za članstvo u Europskoj uniji[33].

Stupanjem u punopravno članstvo Europske unije Republici Hrvatskoj postali su dostupni strukturni fondovi unije, uključujući i EAFRD, dok su u predpristupnom razdoblju od 2007. godine RH bili dostupni predpristupni fondovi za poljoprivredu i ruralni razvoj. Predpristupni fondovi rade na principu da državama kandidatkinjama na raspolaganju su bespovratna sredstva, kao priprema za korištenje financijskih sredstava Strukturnih i Kohezijskog fonda. Prije stjecanja statusa kandidata, Hrvatska je od 1996. do 2000. koristila program OBNOVA u svrhu razvoja ratom pogođenih područja, te od 2001. do 2004. program CARDS. Projekti unutar programa Cards imali su ciljeve uklanjanje posljedica rata, demokratizaciju i izgradnju institucija, održivi gospodarski razvoj, socijalni razvoj, regionalnu suradnju između država korisnica te transnacionalnu, regionalnu i prekograničnu suradnju. Nakon pozitivnog *avisa*[34] i stjecanja statusa kandidata, Hrvatskoj su otvoreni programi PHARE, ISPA i SAPARD.

U nastavku ovog poglavlja obradit ćemo Strategiju ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2007.-2013 te Program ruralnog razvoja 2014.-2020.

[33] Bilas, V. ; Franc, S. ; Cota, A. Predpristupni fondovi Europske unije i Republika Hrvatska. Ekonomska misao i praksa. 2011. Dostupno na: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=103939, pristupljeno:10.08.2017.

[34] Avis (mišljenje o zahtjevu za članstvo) je dokument kojim Europska komisija, na zahtjev Vijeća EU, ocjenjuje sposobnost i pripremljenost države podnosioca zahtjeva za ispunjavanje kriterija za članstvo u Evropskoj uniji

3.2.1. Strategija ruralnog razvoja RH za razdoblje 2008.-2013.

Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2008.-2013. usvojena je na sjednici Vlade RH 21. svibnja 2008. godine te s njenin usvajanjem definirani su strateški ciljevi ruralnog razvoja u tom razdoblju. Unatoč lošoj poljoprivrednoj statistici, u zadnjih 50 godina ruralni razvoj dobiva na važnosti te se uvrštava među razvojne prioritete EU. U prošlosti provođenje Zajedničke poljoprivredne politike odnosilo se na poboljšanje poljoprivredne proizvodnje kao glavnog nositelja ruralnog razvoja međutim to se promijenilo. Strategiju i ciljeve trebalo je prilagoditi sveukupnom ruralnom razvoju kako bi se postigli najveći pomaci u razvoju. Ciljevi i smjernice djelovanja poljoprivredne politike odgovor su na potrebu unapređenenja stanja u sektoru, kako bi se ispravno mogli nositi s izazovima i poteškoćama povezanim s međunarodnim integracijama[35].

Kod definiranja strategije razvoja valja imati na umu i ostale ciljeve kojima ciljevi ruralnog razvoja moraju doprinijeti. Budući da nacionalni ciljevi razvoja postoje od 2005. može se odrediti i tzv. hijerarhija ciljeva u svrhu boljeg razumijevanja i povezivanja sa odabranim akcijama.

Hrvatski Ured za strategiju razvitka u 2005. izradio je Nacionalnu strategiju razvoja koja slijedi tri globalna cilja razvoja[36]:

- Postizanje ubrzanog rasta realnog BDP-a i zaposlenosti, kao i bolji životni standard u usporedbi s bogatijim regijama Europe;
- Postizanje veće konkurentnosti nacionalnog gospodarstva u usporedbi s razvijenijim regijama Europe;
- Smanjenje regionalnih nejednakosti unutar zemlje stvaranjem povoljnih uvjeta za socijalno-ekonomski razvitak u najnazadnijim regijama.

Ekonomski razvoj ruralnih područja ne smije zanemariti ruralnu sredinu u kojoj se aktivnosti odvajaju. Dugoročni održivi razvoj ruralnih područja je strateški cilj gospodarskog razvoja, budući da i drugi gospodarski i društveni sektori imaju velik utjecaj na razvoj ruralnih područja, npr. Infrastruktura, obrazovanje, promet i veze, razvoj malog i srednjeg poduzetništva, razvoj

[35] Poljoprivreda i ruralni razvoj, dostupno na:http://www.og-corping.hr/lokalni-i-ruralni-razvoj/poljoprivreda-i-ruralni-razvoj.html , pristupljeno: 10.8.2017.
[36] Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2007-2013, dostupno na : http://www.azrri.hr/fileadmin/dokumenti-download/STRATEGIJA_RR_2008-2013.pdf, pristupljeno:1.8.2017.

uslužnih djelatnosti, turizam, zaštita okoliša zdravstvo i socijalna skrb, razvoj civilnog društva[37].

Vlada Republike Hrvatska definirala je 4 strateška cilja putem kojih će ostvariti pozitivne rezultate ruralnog razvoja koristeći pretpristupne fondove:

- Poboljšanje konkurentnosti poljoprivrednog i šumarskog sektora
- Očuvanje, zaštita i održiva uporaba okoliša, krajolika, prirodnog i kulturnog naslijeđa
- Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima i proširenje gospodarskog programa ruralnog gospodarstva
- Poboljšanje učinkovitosti institucijskog okruženja

Tablica 2. Dostupna sredstva pretpristupnih fondova

GODINA	Planirana sredstva u HRK
2007.	350.000.000
2008.	456.000.000
2009.	1.500.000.000
2010.	1.500.000.000
2011.	1.500.000.000
2012.	1.500.000.000
2013.	1.500.000.000

Izvor: HMRR, http://www.hmrr.hr/hr/ruralni-razvoj/dokumenti-i-propisi/strategija-ruralnog-razvoja-rh-2008-2013/

Za provedbu mjere ruralnog razvoja osigurana su sredstva iz državnog proračuna koja uključuju sredstva Ministarstva poljoprivrede, rudarstva i ruralnog razvoja (MPRRR) te sredstva ostalih ministarstava, sukladno programu Vlade RH, u prikazanim iznosima. Osim sredstava iz državnog proračuna, u sklopu programa IPARD za razdoblje 2008.-2013. Republika Hrvatske je imala na raspolaganju dodatna sredstva u svrhu ruralnog razvoja.

[37] Novota, S., et.al.(2009.). Europski fondovi za hrvatske projekte : priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija. Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb

IPARD je pretpristupni program Europske unije za razdoblje 2008. – 2013. godine. Sastavni je dio IPA-e čiji su osnovni ciljevi pomoć državama kandidatima i državama potencijalnim kandidatkinjama u njihovom usklađivanju i provedbi pravne stečevine EU te priprema za korištenje budućih EU fondova. Instrument pretpristupne pomoći IPA sastoji se od pet komponenti:

1. Tranzicija i jačanje institucija
2. Prekogranična suradnja
3. Regionalni razvoj
4. Razvoj ljudskih resursa
5. Ruralni razvoj(IPARD)

Kroz ovih pet komponenti, IPA nastavlja financiranje projekata u područjima koja su obuhvaćali i pretpristupni programi prve generacije, ali istodobno otvara i nova područja upravljanja ljudskim potencijalima i regionalne konkurentnosti s ciljem bolje pripreme za korištenje fondova Europske Unije. Dozvolu za upravljanje IPA sredstvima hrvatske su institucije dobile krajem 2008. godine za prve četiri komponente, a krajem 2009. godine za petu komponentu.

Peta komponenta instrumenta pretpristupne pomoći IPA je IPARD koji je usmjeren na unaprjeđenje poljoprivrednog sektora i jačanje konkuretnosti poljoprivrednih proizvoda, poboljašnje tržišne efikasnoti i provedbe EU standarda te razvoj ruralne ekonomije. Sastoji se od tri prioriteta; poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda EU, pripremne radnje za provedbu poljoprivredno-okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja te razvoj ruralne ekonomije[38].

Ugovaranje projekata kroz pretpristupni program Europske unije IPARD, kojega je Hrvatska koristila u programskom razdoblju 2008.-2013. završilo je 31.12.2014. godine međutim neisplaćeni subjekti imali su do kraja 2016.godine kako bi završili program koji im bi se isplatio po završetku. Po podacima Ministarstva poljoprivrede, za sredstva iz IPARD programa (uz udjel potpore od 50 do 100 posto) kandidiralo se 1.338 projekata, procijenjenih na ukupnu vrijednost veću od 3,94 milijarde kuna i uz očekivanu potporu u visini 2,36 milijardi kuna.

[38] Jakovac, P., Maljković, B. (2009.). Korištenje sredstava pretpristupnih fondova EU u RH. Ekonomski pregled 61, dostupno na : https://hrcak.srce.hr/49007, pristupljeno: 15.08.2017.

Od spomenutih prijavljenih projekata uvjete je zadovoljilo 722 projekta čija ukupna vrijednost prelazi 1,88 miljardi kuna odnosno 1,12 miljardi kuna potpore.

3.3. Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020.

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. predstavlja važan strateški dokument koji bi svojim sastavnicama trebao doprinijeti ruralnom razvoju a ujedno predstavlja i preduvjet za korištenje Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Nakon višemjesečnih konzultacija, 26. svibnja 2015. godine, Europska komisija je odobrila Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020. Ovaj program počeo se stvarati još 2012. godine da bi ga 16. srpnja 2014. godine poslali na odobrenje.

Ukupna alokacija za Program ruralnog razvoja RH iznosi 2,383 mlrd eura , od čega će se 2,026 milijardi eura financirati iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj dok će se ostatak financirati iz sredstava nacionalnog proračuna Republike Hrvatske.

3.3.1. Mjere „Programa za ruralni razvoj RH 2014.-2020.“

Programom je definirano 16 mjera čiji cilj nije ništa drugo nego povećanje konkuretnost hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije kao i unapređenje života i rada u ruralnim dijelovima zemlje. Do informacija o pojedinačnim mjerama došli smo putem objavljenog „Programa za ruralni razvoj RH“ dostupnog na stranicama Ministarstva poljoprivrede[39].

<u>Mjera 1-Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja</u>

Svrha stručnog osposobljavanja i prijenosa znanja, specifični treninzi, održive prakse, agro-okolišna pitanja i inovacije od vitalne su važnosti za promicanje gospodarskog rasta i razvoja ruralnih područja u Hrvatskoj. Viša razina obrazovanja pridonijet će podizanju produktivnosti i konkurentnosti, te ekološkoj učinkovitosti poljoprivrednih i šumskih gospodarstava. Ključni cilj mjere 1 jest osigurati specifičnu obuku za nositelje poljoprivrednog gospodarstva kao i zaposlenike u poljoprivrednom,prehrambenom i šumarskom sektoru te osposobljavanje mladih

[39] Program ruralnog razvoja, dostupan na : http://ruralnirazvoj.hr/program/, pristupljeno: 20.08.2017.

poljoprivrednika. Navedeno će rezultirati korištenjem novih inovativnijih metoda proizvodnje, povećanju konkuretnosti cjelokupnog sektora te na kraju unapređenju poslovanja.

Podmjera 1.1.- Potpora za strukovno osposobljavanje i aktivnosti stjecanja vještina. Planirane aktivnosti u okviru ove podmjere bit će usmjerene na nedostatak osnovnog znanja o agro-okolišnim pitanjima u Hrvatskoj. Tipovi operacija unutar podmjere su:

- 1.1.1.- „Strukovno osposobljavanje za višestruku sukladnost, paket mjera poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene, ekološki uzgoj“
- 1.1.2.- „Strukovno osposobljavanje za poljoprivrednike“
- 1.1.3.- „Strukovno osposobljavanje za mlade poljoprivrednike“
- 1.1.4.- „Radionice za subjekte koji su uključeni u kratke lance opskrbe i proizvođačke grupe i organizacije“

Podmjera 1.2.- Potpora za demonstracijske aktivnosti i informativne aktivnosti. Demonstracijske aktivnosti su specifično vezane za konkurentnost poljoprivredne proizvodnje, energetsku učinkovitost, primjenu mjera za ublažavanje klimatskih promjena, zaštitu okoliša i očuvanje biološke raznolikosti, šumarstvo i ekološku poljoprivredu i druge prioritetne ciljeve, kao što su inovacije.

Tip operacije unutar ove podmjere jest:

- 1.2.1.- „Demonstracijske aktivnosti“

Korisnici mjere 1 ovisno o operaciji mogu biti: savjetodavna služba, privatne i javne institucije registrirane za djelatnost obrazovanja te privatne i javne institucije, udruge. Prihvljatljivi troškovi za mjeru 1 su: troškovi pripreme i provedbe programa, izrada materijala za obuku, trošak prostora, opreme te troškovi za polaznike(troškovi puta, troškovi smještaja). Intezitet potpore iznosi do 100% vrijednosti prihvatljivih troškova.

<u>Mjera 2-Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodartvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima</u>

Od iznimne je važnosti da svi uključeni subjekti u sektorima poljoprivrede, šumarstva i prehrambeno-prerađivačkoj industriji imaju pomoć kvalificiranih savjetnika za poboljšanje održivog upravljanja prirodnim resursima, specijaliziranih savjeta o korištenju novih tehnologija kao i savjete za ublažavanje tehnoloških i klimatskih promjena. Mjera 2 izravno

doprinosi ostvarenju tri međusektorska cilja: ublažavanje i prilagodba klimatskim promjenama, zaštita okoliša i inovacije.

Podmjera 2.1.- Potpora za pružanje savjetodavnih usluga. Glavni cilj ove podmjere jest pružanje informacija individualnim i mladim poljoprivrednicima o poljoprivrednim praksama vezanim uz klimu i okoliš. Tipovi operacija unutar ove podmjere su :

- 2.1.1. „Savjetovanje o višestrukoj sukladnosti, mjeri poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene i ekološkoj poljoprivredi“
- 2.1.2. „Savjetovanje o modernizaciji i povećanju konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava“
- 2.1.3. „Savjetovanje šumoposjednika“
- 2.1.4. „Savjetovanje mladih poljoprivrednika“

Podmjera 2.3.- Potpora za osposobljavanje savjetnika. Glavni cilj podmjere 2.3 jest osigurati provedbu programa obuke za savjetnike Savjetodavne službe u pitanjima upravljanja zemljišta, učinkovitosti resursa te održivim gospodarenjem šuma. Tip operacije unutar ove podmjere je:

- 2.3.1. „Osposobljavanje savjetnika“

Korisnik potpore unutar Mjere 2 jest savjetodavna služba dok su prihvatljivi troškovi vezani za troškove nastale pružanje savjetodavnih usluga te troškovi osposobljavanja savjetnika. Intezitet potpore je 100% ukupno prihvatljivih troškova što u podmjeri 2.1. iznosi maksimalno 1500 eura po savjetovanju dok u podmjeri 2.3. 200 000 eura tokom 3 godine.

<u>Mjera 3- Programi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu</u>

Cilj Mjere 3 je potaknuti proizvođače da se uključe u sustave kvalitete čime će dodati vrijednost svom proizvodu te tako štititi proizvod s oznakom kvalitete od potencijalnih zlouporaba i imitacija. Dostizanje cilja ovisit će o spremnosti potrošača za plaćanjem veće cijene za proizvode s oznakom kvalitete. U prošlosti su se ovakve aktivnosti u RH provodile davanjem potpora iz nacionalnog proračuna dok sad zahvaljujući velikim sredstvima EU fondova sve veći broj poljoprivrednika ima priliku prijeći na ekološku proizvodnju.

Podmjera 3.1.- Potpora za novo sudjelovanje u sustavima kvalitete. Prihvatljivi korisnici potpora podmjere su aktivni poljoprivrednici upisani u Upisnik poljoprivrednika koji su uključeni u EU ili nacionalni sustav kvalitete te udruženja ekoloških poljoprivrednih proizvođača. Tip operacije unutar ove podmjere jest:

- 3.1.1. „Potpora za sudjelovanje poljoprivrednika u sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode“

Prihvatljivi troškovi ove podmjere su:troškovi ulaska u sustav kvalitete, godišnji troškovi sudjelovanja u sustavu kvalitete te troškovi stručne kontrole i certifikacije ovlaštenog kontrolnog tijela. Intezitet potpore je 100% vrijednosti prihvatljivih troškova, maksimalno 3000 eura godišnje po korisniku.

Podmjera 3.2.- Potpora za aktivnosti informiranja i promicanja koje provode skupine proizvođača na unutarnjem tržištu. Ova podmjera uključuje aktivnosti informativnog i promotivnog karaktera čiji je glavni cilj naglasiti dodatnu kvalitetu proizvoda time davajući prednost proizvodima zahvaćenim sustavom kvalitete. Aktivnosti ne smiju biti usmjerene promociji jedne trgovačke marke već proizvodima dodatne kvalitete. Tip operacije unutar ove podmjere jest:

- 3.2.1. „Potpora za aktivnosti informiranja i promoviranja“

Intezitet potpore je 70% prihvatljivih troškova, 30000 eura godišnje po korisniku te maksimalno 100 000 eura tijekom programskog razdoblja. Prihvatljivi troškovi obuhvaćaju:organizacija/sudjelovanje na sajmovima, izrada promotivnih materijala, multimedijalni proizvodi, web razvoj i promocija, promotivni događaji.

<u>Mjera 4- Ulaganje u fizičku imovinu</u>

Ova mjera predstavlja najvažniju granu Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. Potpora dostupna kroz mjeru 4 dodjeljuje se s ciljem povećanja konkuretnosti poljoprivrednih gospodarstava kroz širenje postojeći proizvodnih linija, modernizaciju proizvodnje, poboljšanjem kvalitete proizvoda, uvođenjem novih tehnologija te naposljetku stvaranjem farmi koji će slijedit sve prethodno navedene aktivnosti.

Podmjera 4.1.- Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva. Podmjera se odnosi na sufinanciranje ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju s ciljem poboljšanja učinkovitosti i održivosti poljoprivrednih gospodarstava. Tipovi operacija unutar ove podmjere su:

- 4.1.1. „Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava“.

Korisnici ovog tipa operacije su fizičke i pravne osobe upisane u Upisniku poljoprivrednika te proizvođačke grupe/organizacije s mogućnošću dobivanja potpore inteziteta 50% prihvaljivih troškova.

Postoji mogućnost dodatnih 20% ovisno o području djelovanja, projektima te poljoprivrednicima. Prihvatljivi troškovi obuhvaćaju: ulaganje u građenje ili opremanje objekata u svrhu proizvodnje, ulaganje u opremu za berbu te pakiranje vlastitih proizvoda, ulaganju u kupnju nove mehanizacije, ulaganje u podizanje novih postojećih višegodišnjih nasada te ulaganju u sustave za navodnjavanje.Visina potpore unutar ovog tipa operacije iznosi od 5000 do 3000000 eura dok je maksimalan iznos potpore kod kupovine nove poljoprivredne mehanizacije i opreme 1000000.

- 4.1.2. „Zbrinjavanje, rukovanje i korištenje stajskog gnojiva u cilju smanjenja štetnog utjecaja na okoliš“. U korisnike ovog tipa operacije ubrajao fizičke i pravne osobe upisane u Upisniku poljoprivrednika te proizvođačke grupe s mogućnošću ostvarenja 75% potpore za prihvatljive troškove(ovisno o projektima moguće ostvariti dodatnih 20%). Visina potpore kreće se u intervalu od 5000 do 1000000 eura dok u prihvatljive troškove ubrajamo ulaganje u građenje skladišnih kapaciteta za stajski gnoj i digestate uključujući opremu za rukovanje i korištenje stajskog gnoja i digestata te ulaganja u poboljšanje učinkovitosti korištenja gnojiva
- 4.1.3. „Korištenje obnovljivih izvora energije“. U korisnike ovog tipa operacije unutar podmjere 4.1. ubrajamo isključivo fizičke i pravne osobe upisane u Upisniku poljoprivrednika. Visina potpore kreće se u intervalu od 5000 do 1000000 eura s intezitetom potpore od 50% prihvatljivih troškova s mogućnošću dodatnih 20 postotnih poena ovisno o projektu. Pod prihvatljivim troškovima podrazumijevamo ulaganja u građenje i/ili opremanje objekata za proizvodnju energije, objekata za prijem, obradu i skladištenje sirovina, za obradu, preradu, skladištenje, transport i primjenu izlaznih supstrata za organsku gnojidbu.

Podmjera 4.2. - Potpora za ulaganja u preradu, marketing i/ili razvoj poljoprivrednih proizvoda. Cilj unutar ove podmjere jest omogućiti povećanje vrijednosti proizvoda iz primarne poljoprivredne proizvodnje, kako za primarne poljoprivredne proizvođače tako i za one kojima je prerada poljoprivrednih proizvoda isključiva djelatnost. Ostvarenje ovog cilja dovesti će do povećanja konkuretnosti hrvatskih proizvoda te rastu zapošljavanja u ruralnim područjima.

Tipovi operacija unutar ove podmjere su:

- 4.2.2. „Povećanje dodatne vrijednosti poljoprivrednim proizvodima“. Korisnici ovog tipa operacija su fizičke i pravne osobe koje se planiraju baviti preradom proizvoda s mogućnošću potpore od 50% prihvatljivih troškova(dodatnih 20% ovisno o projektima). U prihvatljive troškove ubrajamo sve aktivnosti od ulaganje u poslovanje s preradarstvom dok kupnje mehanizacije potrebno. Visina potpore se kreće od 10000 do 5000000 eura.
- 4.2.3. „Korištenje obnovljivih izvora energije“. Kao i kod prijašnjeg tipa operacije korisnici su fizičke i pravne osobe koje se planiraju baviti preradom proizvoda. Dostupne su im potpore u intervalu od 10000 do 1000000 eura uz intezitet potpore od maksimalno 70% prihvatljivih troškova. U prihvatljive troškove ubrajamo ulaganja u građenje i/ili opremanje objekata za proizvodnju energije, objekata za prijem, obradu i skladištenje sirovina, za obradu, preradu, skladištenje, transport i primjenu izlaznih supstrata za organsku gnojidbu.

Podmjera 4.3.- Potpora za ulaganja u infrastrukturu vezano uz razvoj, modernizaciju ili prilagodbu poljoprivrede i šumarstva. S obzirom na činjenicu da je jedan od glavnih problema loše poljoprivredne proizvodnje Republike Hrvatske rascjepkanost zemljišta podmjera 4.3 odnosi se na potrebu za komasacijom zemljišta. Komasacija poljoprivrednog zemljišta provodi se u cilju okrupnjavanja katastarskih čestica u veće i pravilnije radi njihovoga ekonomičnijeg iskorištavanja i stvaranja povoljnijih uvjeta za razvoj poljoprivredne proizvodnje. Unutar ove podmjere ubrajamo sljedeće tipove operacija:

- 4.3.1. „Investicije u osnovu infrastrukturu javnog navodnjavanja“. Korisnici ovog tipa operacija su jedinice područne(regionalne)samouprave s mogućnošću ostvarenja potpore inteziteta 100% prihvatljivih troškova. Unutar prihvatljivih troškova ubrajamo gradnju cjelovitog sustava navodnjavanja (akumulacije, kanali, površinska i/ili podzemna drenaža kao elementi funkcionalne cjeline projekta, crpne stanice, cjevovodi, distribucijska mreža, nadzorno upravljački sustav, itd.).
- 4.3.2. „Komasacija poljoprivrednog zemljišta“. U korisnike ovog tipa operacije ubrajamo jedinice lokalne i regionalne samouprave koji imaju mogućnost pokrića 100% prihvatljivih troškova u iznosu od 150 000 do 3000000 eura.

Prihvatljivim troškovima smatramo uklanjanje međa i građevina (ograda, bunara i slično), građenje nove mreže poljoprivrednih putova, pripadajućih mostova i propusnih građevina.

- *4*.3.3.- „Ulaganje u šumsku infrastrukturu“. Nepristupačnost i mala otvorenost šuma imaju izravan utjecaj na povećanje troškova gospodarenja šumama. Izgradnja nove i rekonstrukcija postojeće šumske prometne infrastrukture, posebno šumskih cesta, omogućit će bolji pristup šumskim područjima te povećati vrijednost šuma i šumskih zemljišta. U korisnike ovog tipa operacije ubrajamo šumoposjednike, trgovačka društva i druge pravne osobe koje sukladno Zakonu o šumama gospodare šumama i šumskim zemljištima u vlasništvu Republike Hrvatske, udruženja šumoposjednika te jedinice lokalne samouprave. Visina potpore se kreće u intervalu od 10000 do 1000000 eura uz mogućnost 100 postotnog pokrića prihvatljivih troškova u koje ubrajamo: projektiranje, izgradnja i rekonstrukcija primarne i sekundarne (traktorski putovi i traktorske vlake), šumske prometne infrastrukture rekonstrukcija šumskih cesta, mostova i druge šumske prometne infrastrukture te kupovina šumskog i drugog zemljišta u maksimalnom iznosu od 10% od ukupnih prihvatljivih troškova

Podmjera 4.4.- Potpora neproizvodnim ulaganjima vezanim uz postizanje agro-okolišnih i klimatskih ciljeva. Ključni doprinos potpore će biti kroz odobrena ulaganja u obnovu staništa i krajobraznih obilježja, uključujući izgradnju i obnovu zelene infrastrukture, zaštitu stoke od velikih zvijeri, te obnovu lokvi, čime se osigurava očuvanje raznih vrsta i ugroženih staništa.

U tipove operacija ubrajamo:

- 4.4.1. „Neproizvodna ulaganja vezana uz očuvanje okoliša“

U korisnike ovog tipa operacija ubrajamo: poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstva, javne ustanove i tijela, uključujući javne ustanove za upravljanje zaštićenim područjima (državne, regionalne i lokalne javne ustanove), jedinice lokalne samouprave i civilne udruge koje se bave zaštitom i promicanjem kulturnih vrijednosti i zaštite okoliša. Visina potpore se kreće u intervalu od 600 do 150000 eura uz mogućnost 100 postotnog pokrivanja prihvatljivih troškova u koje ubrajamo aktivnosti sve od ulaganja u izgradnju terase do podizanja suhozida i živica.

Mjera 5 - Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti

Elementarne nepogode i prirodne katastrofe predstavljaju značajan gospodarski gubitak za poljoprivredne proizvođače te je potrebno umanjiti njihove negativne posljedice upravo putem ove mjere. Najveće materijalne štete u poljoprivrednoj proizvodnji uslijed elementarnih nepogoda zabilježene su od posljedica suše, poplave, požara i iznenadne pojave bolesti životinja i bilja. Isto tako na području Republike Hrvatske potencijalnu opasnost predstavlja prisutnost miniranih i minskih područja te je potrebno obaviti razminiranje tih područja kako bi se iskoristia poljoprivredni potencijal tih područja koji su trenutačno nedostupni. Cilj ove mjere je obnovom poljoprivrednog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i prirodnim katastrofama osigurati održivost poljoprivredne proizvodnje i spriječiti propast poljoprivrednika.

Podmjera 5.2.- Potpora za ulaganja u obnovu poljoprivrednog zemljišta i proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama, nepovoljnim klimatskim prilikama i katastrofalnim događajima. Nemoguće je predvidjeti elementarnu nepogodu te promptno reagirati na nju te upravo zbog tog razloga propadanje poljoprivrednih subjekata može biti prouzrokovano rezultatima katastrofalnih događaja. Tipovi operacija unutar ove podmjere su:

- 5.2.1. „Obnova poljoprivrednog zemljišta i proizvodnog kapaciteta“. Poljoprivrednici i skupine poljoprivrednika upisani u Upisniku poljoprivrednika imaju mogućnost dobivanja nepovratnih sredstava u iznosu od 100% prihvatljivih troškova. U prihvatljive troškove ubrajamo: sanacija poljoprivrednog zemljišta, izgradnja i opremanje poljoprivrednih objekata, popravak ili nabava strojeva, kupnja i sadnja višegodišnjeg bilja te opći troškovi. Potpora će biti dodijeljena na temelju računa ili drugih dokumenata koji će potvrditi plaćanje troškova.
- 5.2.2. „Razminiranje poljoprivrednog zemljišta“. Korisnici ovog tipa operacija su jedinice područne(regionalne)samouprave uz mogućnost cjelokupnog pokrivanja prihvatljivih troškova. U prihvatljive troškove ubrajamo troškove pretraživanja te razminiranja poljoprivrednih površina.

Mjera 6 - Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja

Jedan od glavnih ciljeva cjelokupnog Programa ruralnog razvoja RH jest obnova opustošenih ruralnih područja Republike Hrvatske. Za razvoj i konkuretnost ruralnih područja neophodno je stvaranje i razoj novih gospodarskih aktivnosti kroz nova poljoprivredna gospodarstva ili ulaganja u nepoljoprivredne djelatnosti. Diversifikacijom u nepoljoprivredne djelatnosti doprinijet ćemo stvaranju novih radnih mjesta kao odgovor na pad gospodarske aktivnosti s kojima se ruralna područja suočavaju.

Podmjera 6.1.- Potpora za pokretanje poslovanja mladim poljoprivrednicima. U Republici Hrvatskoj vlada nepovoljna demografska struktura poljoprivrednih gospodarstvenika. Većina poljoprivrednika i radnika u sektoru poljoprivrede su starije osobe s nižom stručnom spremom i bez strukovnog obrazovanja. Upravo ovom podmjerom cilj je motiviranje mladih ljudi za životom i radom u ruralnom prostoru. Korisnici ove podmjere su osobe starosti od 18 do 40 godina koje posjeduju određene znanja i vještina o poljoprivredi te koji su prvi put postavljene za nositelja poljoprivrednog gospodarstva. Moguća potpora koju mogu ostvariti je do 50 000 eura korisnika uz 100% pokriće prihvatljivih troškova. U prihvatljive troškove ubrajamo: kupnju životinja, bilja te sadnog materijala, kupnju ili građenje gospodarskih objekata, podizanje novih ili restrukturiranje postojećih nasada, uređenje poljoprivrednog zemljišta, troškovi promidžbe te kupnju ili zakup mehanizacije.

Podmjera 6.2.- Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području. Trenutačna razina poljoprivredne proizvodnje ne omogućuje održavanje postojeće niti stvaranje novih radnih mjesta stoga cilj ove podmjere je stvoriti mogućnost zaposlenja nedovoljno iskorištene radne snage kroz nepoljoprivredne djelatnosti i usluge. Pod pojmom nepoljoprivredne djelatnosti i usluge mislimo na: aktivnosti ruralnog turizma, aktivnosti vezano za prodaju lokalnih proizvoda,izradu i prodaju suvenira te pružanje usluga u ruralnim područjima. Korisnici ove podmjere su poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava u rangu malih i mikro subjekata te fizičke osobe koji pokreću novu nepoljoprivrednu djelatnost u ruralnim područjima. Korisnici mogu ostvariti potporu od maksimalnom iznosu od 50 000 eura te pokriće od 100% prihvatljivih troškova.

Podmjera 6.3.- Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava. Putem ove podmjere pruža se pomoć malim potencijalno održivim farmama koje su orijentirane na tržišnu proizvodnju u skladu s zahtjevima koje postavlja tržište, ali im nedostaju glavni resursi. Ovakvim potporama pružit ćemo mogućnost dostizanja gospodarske održivosi malim

poljoprivrednim gospodarstvima kao i aktivnostima koje su navedene u njihovu poslovanju. Potpora se dodjeljuje u obliku bespovratne financijske pomoći i moguće ju je ostvari samo jednom unutar razdoblja od 2014.-2020. Pokriva 100 % prihvatljivih troškova te ju mogu iskoristiti isključivo mala poljoprivredna gospodarstva , čija je ekonomska veličina između 2000 i 7999 EUR-a. U prihvatljive troškove ubrajamo sve troškove iz podmjere 6.1.

Podmjera 6.4.- Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima. Doprinosi unapređenju gospodarske aktivnosti u ruralnim područjima, održavanju i stvaranju novih radnih mjesta i povećanju prihoda gospodarskih subjekata. Ključni cilj ulaganja u nepoljoprivredne djelatnosti jest diverzifikacija kojom ćemo pružiti ekonomsku aktivnost koja će privući ljude da žive i rade u ruralnim područjima. Moguće je ostvariti potporu do 70% prihvatljivih troškova u obliku bespovratnih sredstava. Potencijalni korisnici ovih potpora su mikro i mali poljoprivredni gospodarski subjekti te fizičke osobe u svojstvu nositelja ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva.

Mjera 7- Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima

Jedno od glavnih obilježja ruralnih područja jest njihovo zaostajanje u gospodarskom razvoju, nerazvijena atmosfera te općenito lošiji uvjeti života što utječe na povećani stupanj iseljavanja. Međutim bez obzira na prethodno navedena loša obilježja trebamo napomenuti kako ruralna područja Republike Hrvatske obiluju prirodnim, društvenim i kulturnim nasljeđem. Ključni cilj ove mjere jest poboljšanje životnih uvjeta u ruralnim sredinama, doprinos atraktivnosti sela i njegovom razvojnom potencijalu za druge aktivnosti te poticanje rasta i društveno - ekonomske održivosti.

Podmjera 7.1.- Sastavljanje i ažuriranje planova za razvoj općina i sela u ruralnim područjima i njihovih temeljnih usluga te planova zaštite i upravljanja koji se odnose na lokalitete Natura 2000. i druga područja visoke prirodne vrijednosti. Potpora se dodjeljuje za izradu strateških i planskih dokumenata u ruralnim područjima izravno vezanih uz razvoj važećih područja te je u obliku bespovratnih novčanih sredstava. Korisnici potpore su općine i gradovi do 10 000 ljudi uz mogućnost sto postotnog pokrića prihatljivih troškova u maksimalnom iznosu od 70000 eura. U prihvatljive troškove ubrajamo izradu ili dopunu prostornog plana uređenja općine ili grada te razvoj strateških programa.

Podmjera 7.2.- Ulaganja u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture, uključujući ulaganja u obnovljive izvore energije i uštedu energije. Ključni cilj podmjere jest pomoć u izgradnji male infrastrukture koja obuhvaća izgradnju ili rekonstrukciju javnih vodoopskrbnih sustava, sustava odvodnje i sustava pročišćavanja otpadnih voda za javnu uporabu u ruralnim područjima. Tipovi operacija unutar ove podmjere su:

- 7.2.1.- „Ulaganja u građenje javnih sustava za vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda“. Korisnici ovog tipa operacija su javni isporučitelji vodnih usluga javne vodooprskbe koji imaju mogućnost sto postotnog pokrića prihvatljivih troškova u troškovnom intervalu od 30 000 do 1 000 000 eura. U prihvatljive troškove ubrajamo građenje ili opremanje javnog sustava za vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, koja se provode u naseljima s najviše 2000 stanovnika.
- 7.2.2.-„ Ulaganje u građenje nerazvrstanih cesta“. Gradnja i rekonstrukcija nerazvrstanih cesta doprinosi boljoj prometnoj povezanosti malih seoskih naselja s lokalnim cestama socijalnoj uključenosti i lokalnom razvoju. Korisnici ovog tipa operacija su jedinice lokalne samouprave s mogućnošću ostvarivanja sto postotnog pokrića prihvatljivih troškova u maximalnom iznosu od 1 000 000 eura. U prihvatljive troškove ubrajamo građenje ili opremanje nerazvrstanih cesta u naseljima s najviše 5000 stanovnika.

Podmjera 7.4.- Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu. U potencijalne korisnike ove podmjere ubrajamo: jedinice lokalne samouprave, trgovačka društva u većinskom vlasništvu jedinica lokalne samouprave, javne ustanove neprofitnog karaktera, udruge/organizacije civilnog društva i vjerske zajednice te LAG-ovi. Korisnici imaju mogućnost ostvarivanja pokrića prihvatljivih troškova do 100% u maksimalnom iznosu od 1 000 000 eura.

Mjera 8 - Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje isplativosti šuma

Šumski ekosustavi postaju sve ranjiviji na nepovoljne vanjske čimbenike osobito zbog klimatskih promjena. Potrebno je posvetiti pažnju njihovom očuvanju i povećanju njihove otpornosti te općekorisnih funkcija. Mjera se temelji na Šumskogospodarskoj osnovi područja Republike Hrvatske za razdoblje 2006.-2015. koja uzima u obzir obveze preuzete na Ministarskoj konferenciji o zaštiti šuma u Europi pridonoseći provedbi nove Strategije EU-a za šume.

Podmjera 8.5.- Potpora za ulaganja u poboljšanje otpornosti i okolišne vrijednosti šumskih ekosustava. U okviru ove podmjere, šumske sastojine, uglavnom u privatnom vlasništvu, kojima je zbog lošeg gospodarenja u prošlosti narušena struktura vrste drveća dovodeći tako do gubitka glavnih vrsta kao što su hrast, jasen i ostale, bit će prevedene u mješovite šumske sastojine s povoljnim udjelom glavnih vrsta drveća. Tipovi operacija:

- 8.5.1.- „Konverzija degradiranih šumskih sastojina i šumskih kultura“. Korisnici ovog tipa operacija su šumoposjednici i njihova udruženja te trgovačka društva i druge pravne osobe koje sukladno Zakonu o šumama gospodare šumama i šumskim zemljištima u vlasništvu Republike Hrvatske. Oni imaju mogućnost sto postotnog pokrića troškova vezanih za konverziju šumskih sastojina u maksimalnom iznosu od 700 000 eura.
- 8.5.2.- „Uspostava i uređenje poučnih staza, vidikovaca i ostale manje infrastrukture“. Uz potencijalne korisnike tipa operacije 8.5.1. u ovaj tip operacije dodajemo još mogućnost korištenja fondova od strane udruga civilnog društva i druge pravne osobe aktivne u zaštiti prirode. Oni imaju mogućnost sto postotnog pokrića troškova vezano za materijal, opremu i radove u maksimalnom iznosu od 100 000 eura.

Podmjera 8.6.- Potpora za ulaganja u šumarske tehnologije te u preradu, mobilizaciju i marketing šumskih proizvoda. Putem ove podmjere doprinijet ćemo povećanju učinkovitosti te općenito sigurnosti radnih procesa u pridobivanju drva kroz modernizaciju postojećih i uvođenju novih tehnologija, strojeva, alata i opreme. Time ćemo na održiv način povećati ukupnu vrijednost šume te ćemo smanjiti negativan utjecaj na šumski ekosustav. Tipovi operacija unutar ove podmjere su :

- 8.6.1.- „Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u pridobivanju drva i šumskouzgojnim radovima“. Korisnici ovog tipa operacija su šumoposjednici te njihova udruženja, obrti,mikro i mala poduzeća registrirana sukladno nacionalnim propisima.

Prihvatljivi troškovi su kupnja novih i rabljenih strojeva, alata, uređanja i opreme za sječu te općeniti troškovi vezani za rad u pridobivanju drva te korisnici imaju mogućnost pedeset postotnog pokrića prihvatljivih troškova u maksimalnom iznosu od 700 000 eura.

- 8.6.2.- „Modernizacija tehnologija, strojeva, alata i opreme u predindustrijskoj preradi drva“. Korisnici ovog tipa operacija su obrti, mikro i mala poduzeća registrirana za djelatnost prerade drve te imaju mogućnost pokrića prihvatljivih troškova u maksimalnom iznosu do 1 000 000 eura. U prihvatljive troškove ubrajamo kupnju alata, uređaja i opreme te opće troškove vezano za rad u predindustrijskoj preradi drva.

8.6.3.- Marketing drvnih i nedrvnih šumskih proizvoda. Korisnici ovog tipa operacija su šumoposjednici, udruženja šumoposjednika, obrti, mala i mikro poduzeća te jedinice lokalne samouprave. Intezitet potpore jest 50 posto pokrića troškova marketinga drvnih i nedrvnih proizvoda u maksimalnom iznosu od 30 000 eura.

Mjera 9 – Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija

Udruživanjem u proizvođačke organizacije proizvođači su dobili mogućnost korištenja zajedničkih resursa, od administrativnih, knjigovodstvenih i računovodstvenih usluga, preko opreme za unaprjeđenje i održavanje kvalitete proizvoda do objekata za skladištenje, sortiranje i pakiranje. Glavni cilj Mjere 9 jest udruživanje poljoprivrednih gospodarstava s manjom proizvodnjom u proizvođačke grupe što bi im olakšalo izlazak na tržište te povećalo konkuretnost. Korisnici ove mjere su Proizvođačke grupe ili organizacije iz sektora poljoprivrede, u rangu malih i srednjih poduzeća, priznate ili u postupku priznavanja od strane ministarstva nadležnog za poljoprivredu koji imaju mogućnost dobivanje potpore od najviše 10 posto vrijednosti godišnje utržene proizvodnje.

Mjera 10 – Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene

Cilj mjere je potaknuti poljoprivredne prakse koje su korisne za okoliš, ublažiti negativne učinke poljoprivrede i povećati bioraznolikost te očuvanje genetskih resursa vezanih za poljoprivredi. Ova mjera odgovara na 3 ključne potrebe: sprečavanje erozije tla i povećanje plodnosti tla i organske tvari u tlu, održavanje kvalitete vode, tla, zraka,kraja te bioraznolikosti.

Podmjera 10.1.- Plaćanja obveza povezanih s poljoprivredom, okolišem i klimatskim promjenama. Tipovi operacija unutar ove podmjere su:

- 10.1.1.-„Obrada tla i sjetva na terenu s nagibom za oranične jednogodišnje kulture“
- 10.1.2.- „Zatravnjivanje trajnih nasada“
- 10.1.3.- „Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti“
- 10.1.4.- „Pilot mjera za zaštitu kosca (Crex crex)“
- 10.1.5.- „Pilot mjera za zaštitu leptira“
- 10.1.6.- „Uspostava poljskih traka“
- 10.1.7.- „Održavanje ekstenzivnih voćnjaka“
- 10.1.8.- „Održavanje ekstenzivnih maslinika“
- 10.1.9.- „Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja“

Korisnici ove podmjere su poljoprivrednici i grupe poljoprivrednika, upisani u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava, čije su površine i/ili životinje registrirane u odgovarajućim registrima. Iznosi potpore su u obliku bespovratnih novčanih sredstava u obliku godišnjeg plaćanja po jedinici površine kao naknada korisniku za gubitak prihoda i dodatne troškove koji su rezultat pridržavanja posebnih uvjeta koji nadilaze minimalno propisane uvjete i uobičajenu poljoprivrednu praksu. Minimalni iznos potpore jest 141 eur/ha dok je maksimalni iznos potpore 804 eur/ha.

Podmjera 10.2.- Potpora za očuvanje i održivu uporabu i razvoj genetskih resursa u poljoprivredi

Možemo istaknuti kako je genetski potencijal u hrvatskoj vrlo vrijedan, osobito sa staništa bioraznolikosti i potrebe prilagodbe poljoprivrede klimatskim promjenama. Očuvanje genetske raznolikosti je neophodno radi očuvanja biološke raznolikosti nekog prostora kao i pojedinačnih vrsta životinjskog a i biljnog svijeta. Prioritet vezan za ovu mjeru jest ne samo očuvanje tradicionalnih biljnih i životinjskih vrsta već i onih sorti koji nemaju veliku vrijednost međutim mogu biti temelj stvaranja novih vrijednosti. Korisnici ove podmjere su javne ustanove koje obavljaju djelatnost očuvanja biljnog ili životinjskog genetskog materijala uz mogućnost sto postotnog pokrića prihvatljivih troškova u maksimalnom iznosu od 30 000 eura.

Mjera 11- Ekološki uzgoj

Već zadnjih nekoliko godina raste interes potrošača za zdravom, ekološkom hranom ali i rast proizvođača za prebacivanjem na ekološki osviještenu proizvodnju. Možemo spomenuti kako s povećanjem ekološke proizvodnje direktno utječemo na poboljšanje kvalitete hrane, na očuvanje okoliša te naposljetku na razvitak ruralnih područja. Cilj ove mjere jest potaknuti poljoprivrednike da se prebace na ekološki uzgoj te ukoliko već svoj posao obavljaju na ekološki prihvatljiv način potaknuti ih da nastave tim metodama.

Podmjera 11.1.- Plaćanja za prijelaz na prakse i metode ekološkog uzgoja. Cilj ove podmjere jest poticati poljoprivrednike da se okrenu ekološki prihvatljivom uzgoju te na taj način postepeno smanjivati negativan utjecaj konvencionalne poljoprivredne politike na okoliš. Korisnici ove mjere su poljoprivrednici ili grupe poljoprivrednika upisani u Upisnik poljoprivrednika, koji odgovaraju definiciji aktivnog poljoprivrednika sukladno Zakonu o poljoprivredi, čije su površine upisane u ARKOD[40] sustav, koji su u prijelazu na ekološku proizvodnju. Veličina i inzitet potpora ovisi o vrsti poljoprivrede proizvodnje:ratarska kultura 347,78 EUR /ha, trajni nasadi trajni nasadi 868,18 EUR/ha, povrće 576,94 EUR /ha, trajni travnjak 309,94 EUR /ha.

Podmjera 11.2.- Plaćanja za održavanje praksi i metoda ekološkog uzgoja. Korisnici ove podmjere su poljoprivrednici ili grupe poljoprivrednika upisani u Upisnik poljoprivrednika, koji odgovaraju definiciji mladog poljoprivrednika sukladno Zakonu o poljoprivredi, čije su površine upisane u ARKOD sustav, koji nastavljaju ekološku proizvodnju.

Ovom mjerom potičemo poljoprivrednike da se nastave baviti ekološki prihvatljivom proizvodnjom te kroz njihove pozitivne primjere potičemo druge poljoprivedne subjekte da se uključe. Veličina i inzitet potpora ovisi o vrsti poljoprivrede proizvodnje:ratarska kultura 289,92 EUR /ha, trajni nasadi trajni nasadi 723,48 EUR /ha, povrće 480,78EUR /ha, trajni travnjak 258,28 EUR /ha.

[40] ARKOD je nacionalni sustav identifikacije zemljišnih parcela, odnosno evidencija uporabe poljoprivrednog zemljišta u Republici Hrvatskoj

Mjera 13- Plaćanje područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima

Pojedini dijelovi Republike Hrvatske pod čestim su utjecajem nepovoljnih klima ili loših karakteristika tla te u tim područjima često dolazi do odljeva stanovništva. Negativni aspekt iseljenja stanovništva iz područja s ograničenjima očituju se u gubitku bioraznolikosti, povećanoj eroziji tla te neodrživim šumskim površinama. Identificirana su i definirana tri tipa ograničenja te s njima su se javile tri sljedeće podmjere:

Podmjera 13.1.- Plaćanja u gorsko planinskim područjima – GPP. Pokrivaju 1.175.786 ha (20,78 % teritorija), sa 32.034 ha poljoprivredne površine. Zbog teških životnih te radnih uvjeta u ovim područjima zadnjih par desetljeća označeno je s mnogo napuštene zemlje. Potpora unutar ove podmjere iznosi 226 eur/ha te njome se planira potaknuti na nastavak poljoprivredne proizvodnje u gorsko planinskim područjima.

Podmjera 13.2.- Plaćanja u područjima sa značajnim prirodnim ograničenjima – ZPO. Pokrivaju 2.415.786 ha (42,69 % teritorija), sa 503 355.117 ha poljoprivredne površine. Prirodna ograničenja su povezana s nepovoljnim obilježjima klime te nepovoljnim obilježjima tla. Prethodna navedena problema naposljetku rezultiraju gubicima kao rezultat loših rezultata u poljoprivrednoj proizvodnji. Potpora unutar ove podmjere iznosi 119,85 eur/ha

Podmjera 13.3.- Plaćanja u područjima s posebnim ograničenjima – PPO. U Republici Hrvatskoj područje s posebnim ograničenjima smo naveli kao krško područje, područje s najvećom biološkom raznolikosti u Europi. Krško područje u Hrvatskoj zauzima otprilike polovicu teritorija, ili 25.789 km2 , te je posebno istaknuto u Dinaridima, kao i na obalnim područjima i otocima. Međutim, krško područje određeno kao posebno ograničenje pokriva samo 9,69% hrvatskog teritorija. Potpora unutar ove podmjere iznosi 82 eur/ha.

Mjera 16 – Suradnja

Suradnjom gospodarskih subjekata doprinijet ćemo boljoj razmjeni informacija, znanja i roba radi proizvodnje zajedničkog proizvoda u poljoprivredi. Implementirajući međusobnu suradnju na tržište potaknuti će poljoprivrednike da zajedno odgovaraju na ključne izazove i potrebu ruralne ekonomije. Znanje i pristup inovacijama, uključujući i inovativne procese, vrlo je nisko u poljoprivrednom i prehrambenom sektoru u Hrvatskoj. Glavni cilj ove mjere jest poticanje suradnje i bolje razmjene informacija o proizvodnim procesima, tehnologiji te općenito o radu u poljoprivredi.

Podmjera 16.1.- Potpora za osnivanje i rad operativnih skupina Europskog inovacijskog partnerstva (EIP) za poljoprivrednu produktivnost i održivost. Uspostavljanje operativnih skupina predviđeno je kako bi se projektne ideje operativnih skupina uspješno realizirale kroz projekt. Unutar ove podmjere definiramo dva tipa operacija:

- 16.1.1.- „Potpora za osnivanje operativnih skupina“. Korisnici ovog tipa operacija su fizičke i pravne osobe upisane u Upisniku poljoprivrednih subjekata te pravne osobe osnovane u Republici Hrvatskoj koje se bave djelatnostima u okviru predloženih aktivnosti. Potpora iznosi 5000 eura za podmirenje troškova nastalih tijekom razvoja projektne ideje i uspostave partnerstva.
- 16.1.2.- „Operativne skupine“. Glavnih cilj ovih skupina jest promicanje inovacija u cijelom nizu područja, dok je njihova konačna svrha rješavanje određenog praktičnog problema ili prilike koji mogu dovesti do inovacije i povezivanje poljoprivrenika, poduzetnika i drugih aktera radi pokretanja i razvijanja novih pristupa rada u područjima poljoprivrednog rada. Korisnici unutar ove mjere su operativne skupine u poljoprivrednom i prehrambeno-prerađivačkom sektoru te kao partnere možemo navesti fizičke i pravne osobe registrirane u RH. Korisnici imaju mogućnost potpore u sto postotnom iznosu prihvatljivih troškova s maksimalnim iznosom potpore od 200 000 eura.

Podmjera 16.2.- Potpora za pilot-projekte i za razvoj novih proizvoda, postupaka, procesa i tehnologija. Glavna svrha pilot projekata jest prikazati mogućnost primjene novih tehnologija u komercijalne svrhe. Cilj ove operacije je razvoj novih proizvoda i testiranje novih procesa, tehnologija i tehnika proizvodnje i prerade kako bi se povećao broj, raznolikost i kvaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda za tržište. Korisnici ove podmjere su udruge proizvođača iz poljoprivrednog sektora te operativne skupine s mogućnošću ostvarivanja sto postotnog pokrića prihvatljivih troškova u maksimalnom iznosu od 300 000 eura.

Podmjera 16.4.- Potpora za horizontalnu i vertikalnu suradnju sudionika u lancu opskrbe za uspostavljanje i razvoj kratkih lanaca opskrbe i lokalnih tržišta te za promicanje aktivnosti u lokalnom kontekstu u vezi s razvojem kratkih lanaca opskrbe i lokalnih tržišta. U potencijalne korisnike ove podmjere ubrajamo: pravne osobe iz poljoprivrednog i prehrambenog sektora i njihova udruženja, proizvođačke grupe i organizacije , druge pravne osobe koje sudjeluju u kratkim lancima opskrbe i drugi relevantni dionici.

Korisnici imaju na raspologanju mogućnost ostvarivanja sto postotnog pokrića prihvatljivih troškova u maksimalnom iznosu od 50 000 eura.

Mjera 17- Upravljanje rizikom

Svrha ove mjere jest pomoći gospodarskim subjektima u upravljanju rizikom kroz davanje potpore za ublažavanje potencijalnih šteta nastalih kroz prirodne nepogode. S obzirom na česte klimatske nepogode u Republici Hrvatskoj ova mjera nastoji ohrabriti poljoprivrednike da ulažu u svoju djelatnost bez obzira na mogućnost nepovoljnog slučaja. Korisnici ove mjere su fizičke i pravne osobe upisane u Upisniku poljoprivrednika s mogućnošću ostvarenja potpore od 65% vrijednosti premije osiguranja s maksimalnim iznosom od 75 000 eura godišnje po korisniku.

Mjera 18 - Financiranje dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja za Hrvatsku

Dodatna nacionalna izravna plaćanja za Hrvatsku izravno su financirana unutar Programa ruralnog razvoja. Korisnici ove mjere su poljoprivrednici prihvatljivi za izravna plaćanja u skladu s Zakonom Republike Hrvatske. Ukupan iznos dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja uključujući 20% nacionalne stope sufinanciranja utvrđen je:

- u 2014. - 69.937.500 eur
- u 2015. - 46.625.000 EUR
- u 2016. - 23.312.500 EUR
- Ukupno 2014.-2016. - 139.875.000 EUR.

Stopa potpore iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR-a) za dodatna izravna plaćanja iznosi 80 %.

Mjera 19 – Leader

Provedba LEADER pristupa u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2014 – 2020 doprinosi razvoju ruralnih područja putem provedbe lokalnih razvojnih strategija. Uključivanjem lokalnog stanovništva u izradu i provedbu lokalnih razvojnih strategija u skladu s bottom up principima stvaraju se uvjeti za provedbu održivog razvoja ruralnih područja

Podmjera 19.1.- Pripremna pomoć. Kako bi u najvećoj mjeri iskoristili dostupne mogućnosti potrebno je lokalnim akcijskim grupama(LAG-ovi)omogućiti izgradnju odgovarajućih ljudskih kapaciteta, treninge, podizanje svijesti stanovnika područja, izradu studija i slične aktivnosti.

Upravo Lag-ovi su jedini korisnici ove podmjere te imaju mogućnost ostvarivanja sto postotne potpore za prihvatljive troškove u maksimalnom iznosu od 100 000 eura.

Podmjera 19.2.- Provedba operacija unutar CLLD strategije. Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice(CLLD) je mehanizam za uključivanje partnera na lokalnoj razini, uključujući i predstavnike civilnog društva i lokalne gospodarske dionike, u izradu i provedbu integrirane lokalne strategije koja pomaže njihovom području u prijelazu k održivoj budućnosti[41]. Korisnici ove podmjere su nositelji projekta sa područja Lag-a te te odabrani Lag-ovi unutar podmjere 19.2. Intenzitet potpore za pojedini projekt će ovisiti o intenzitetu potpore za svaku pojedinu mjeru/podmjeru/operaciju iz Programa ruralnog razvoja (mogućnost povećanja do 20% temeljem odluke lokalne akcijske grupe prikazan.

Podmjera 19.3.- Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a. Ciljevi suradnje su razmjena iskustava i primjera dobre prakse, prijenos znanja, poboljšanje kapaciteta LAG-a, promocija inovacija i stvaranje mreža. Korisnici podmjere su odabrani LAG-ovi unutar podmjere 19.2 i lokalni dionici s područja LAG-a koji su odabrani za sudjelovanje u projektu suradnje. Intezitet potpore je do sto posto ukupno prihvatljivih troškova , najviše do 100 000 eura po odabranom LAG-u.

Podmjera 19.4.- Tekući troškovi i animacija. Odabrani LAG-ovi unutar podmjere 19.2 ostvaruju pravo na potporu za tekuće troškove i animaciju vezane uz troškove zaposlenika, ureda, opreme, odnosa s javnošću, monitoringa i evaluaciju LRS, razmjenu iskustava, pomoć pri pripremi projekta i slične aktivnosti iz dodijeljenog iznosa sredstava. Intezitet potpore je

Odabrani LAG-ovi unutar podmjere 19.2 ostvaruju pravo na potporu za tekuće troškove i animaciju vezane uz troškove zaposlenika, ureda, opreme, odnosa s javnošću, monitoringa i evaluaciju LRS, razmjenu iskustava, pomoć pri pripremi projekta i slične aktivnosti iz dodijeljenog iznosa sredstava.

[41] http://www.lmh.hr/leader-clld/clld

3.3.2. Raspodjela sredstava po mjerama

Tablica 3. Raspodjela sredstava po mjerama

Mjera	Ukupno (€)
M1 - Prenošenje znanja i aktivnosti informiranja	13.333.333,33
M2 - Savjetodavne službe, službe za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom i pomoć poljoprivrednim gospodarstvima	21.176.470,59
M3 - Sustavi kvalitete za poljoprivredne proizvode i hranu	7.058.823,53
M4 - Ulaganja u fizičku imovinu	667.058.823,53
M5 - Obnavljanje poljoprivrednog proizvodnog potencijala narušenog elementarnim nepogodama i katastrofalnim događajima te uvođenje odgovarajućih preventivnih aktivnosti	118.117.647,06
M6 - Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja	262.928.104,58
M7 - Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima	265.882.352,94
M8 - Ulaganja u razvoj šumskih područja i poboljšanje održivosti šuma	92.941.176,47
M9 - Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija	8.888.888,89
M10 - Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene	138.830.280,00
M11 - Ekološki uzgoj	128.309.623,50
M13 - Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima	321.600.000,00
M16 - Suradnja	8.333.333,33
M17 - Upravljanje rizicima	56.673.373,50
M18 - Financiranje dodatnih nacionalnih izravnih plaćanja za Hrvatsku	139.875.000,00
M19 - LEADER (CLLD)	67.540.725,00
M20 - Tehnička pomoć	64.746.543,59
UKUPNO 2014 - 2020	**2.383.294.499,84**

Izvor. Program ruralnog razvoja 2014.-2020., http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=129

4. EMPIRIJSKA ANALIZA KORIŠTENJA EU FONDA ZA RURALNI RAZVOJ U REPUBLICI HRVATSKOJ

4.1. Struktura poljoprivrednih subjekata

Na temelju podataka iz Upisnika poljoprivrednika dostupnog na stranicama Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, došli smo do zaključka kako je broj poljoprivrednih subjekata u konstantnom opadanju.

Upisnik poljoprivrednika predstavlja bazu podataka koja sadrži podatke o poljoprivrednim gospodarstvima i njihovim resursima. Uveden je 2002. godine s ciljem uspostave reda na tržištu poljoprivrednih proizvoda te se upis smatra prvi korakom za ostvarivanje državne potpore. Podaci se objedinjavaju u središnjoj bazi podataka o poljoprivrednim gospodarstvima u Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, a koriste se u provedbi mjera poljoprivredne politike te za potrebe vođenja statistike.[42]

Tablica 4. Broj poljoprivrednih subjekata kroz godine

Godina	*2010.*	*2011.*	*2012.*	*2013.*	*2014.*	*2015.*	*2016.*
Poljoprivredni subjekti	*198 029*	*194 899*	*192 385*	*192 595*	*191 102*	*178 747*	*170515*

Izvor: Na temelju podataka iz upisnika poljoprivrednih gospodarstava, http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx

Prema organizacijskom obliku poslovanja u 2016. godini najviše gospodarstava djelovalo je kao OPG čak 165 167 (96,68%). Kao i prijašnjih godina glavni nositelji poljoprivrede u Republici Hrvatskoj su OPG-ovi. Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo prema zakonskoj definiciji je samostalna gospodarska i socijalna jedinica koju čine punoljetni članovi zajedničkoga kućanstva, a temelji se ili na vlasništvu i uporabi proizvodnih resursa u obavljanju poljoprivredne djelatnosti ili samo na uporabi proizvodnih resursa u obavljanju poljoprivredne djelatnosti[43].

[42] Ministarstvo poljoprivrede, dostupno na url: http://www.mps.hr/default.aspx?id=5892, pristupljeno:10.08.2017.
[43] Zakon o poljoprivredi, dostupno na url: https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi, pristupljeno: 10.08.2017.

Bez obzira na iznimnu važnost OPG-ova oni su zadnjih par godina u konstantnom padu.

Tablica 5. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u RH

Datum	1.1.2013	1.1.2014	1.1.2015	1.1.2016	1.1.2017
Broj OPG-a u RH	185 700	185 713	184 511	170 7633	165 139

Izvor: APPRRR, http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx

Prema ostalim organizacijskim oblicima u Upisniku je bilo upisano 2.201 obrta (1,29% gospodarstava), 2.566 trgovačka društva (1,51% gospodarstava), 385 zadruga (0,23% gospodarstava).

Tablica 6. Dobna struktura poljoprivrednih subjekata

Starost poljoprivrednih subjekata	<40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	>65
Udio	10,49%	7,18%	8,97%	11,62%	12,95%	13,50%	35,29%

Izvor: APPRRR, http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx

Na temelju podataka iz Upisnika poljoprivrednika došli smo do zaključka kako u Republici Hrvatskoj prevladavaju izrazito stari poljoprivredni subjekti. Većina subjekata je dobi starije od 65, čak 60 169 dok konačan broj poljoprivrednih gospodarstvenika mlađih od 40 iznosi 17 895. Općenito govoreći, više od 70 posto subjekata upisanih u Upisniku poljoprivrednika su stariji od 50 godina čineći jako nepovoljnu strukturu. Isto tako, kao glavni problem možemo navesti i konstantno opadanje broja mladih poljoprivrednika što se naposljetku loše odražava na budućnost razvoja ruralnih područja[44].

[44] Upisnik poljoprivrednih subjekata, dostupno na : http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx, pristupljeno: 20.08.2017.

4.2. Korištenje Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj

Republici Hrvatskoj u programskom razdoblju od 2014. do 2020. ukupno je na raspolaganju bilo 2,38 miljardi eura, ali bez obzira na to rezultati dosadašnjeg rada veoma su nezavidni. Republika Hrvatska je kroz dosad raspisane natječaje u okviru Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. iz EAFRD stavila na raspolaganje 1,11 miljardi eura, što čini manje od polovice ukupno raspoloživih sredstava. Na temelju podataka dostupnih na stranicama Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, došli smo do podataka da je u razdoblju od 2014. do 2017 godine korisnicima Programa je ugovoreno 625,7 milijuna eura što čini 26,3% ukupno dostupnih sredstava. Od konačnog iznosa ugovorenih sredstava isplaćeno je malo više od 50 posto tj. isplaćeno je 347,4 milijuna eura. Uzmemo li u odnos navedeni stvarno isplaćeni iznos s ukupno raspoloživim sredstvima, dobijemo podatak da je u skoro tri godine provedbe Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske iskorišteno okvirno oko 15% ukupno raspoloživih sredstava iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj.

4.2.1. Rezultati natječaja

U Republici Hrvatskoj od 2014. do 2017. godine putem izdanih natječaja realizirano je 2800 projekata.

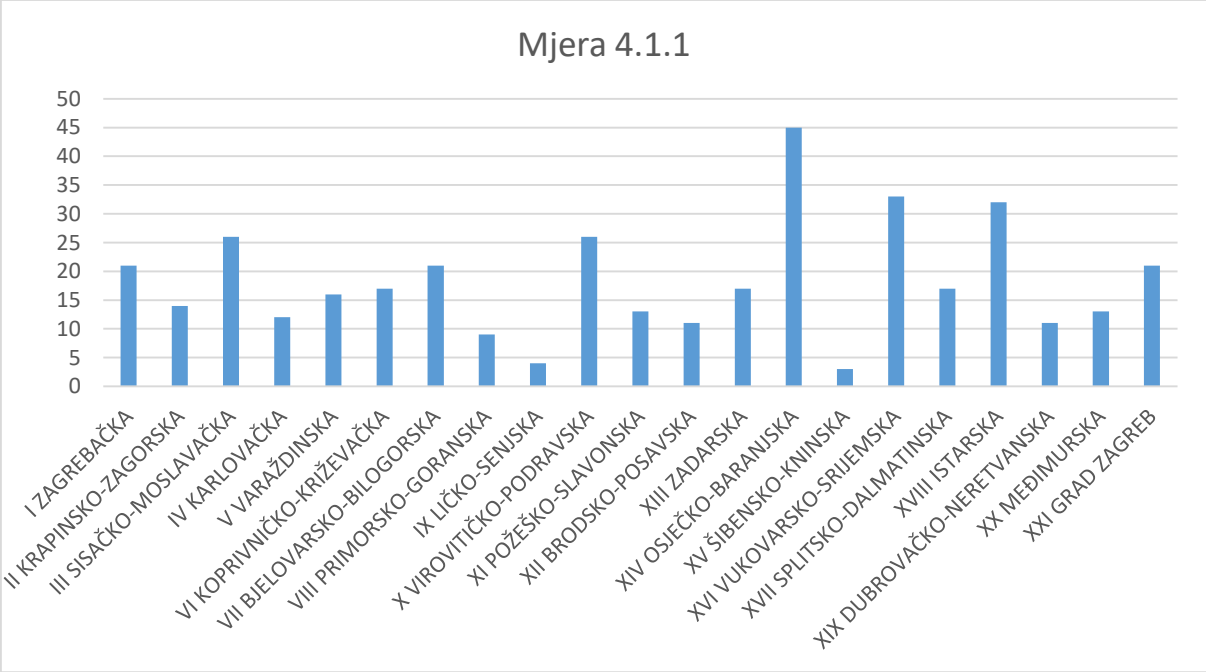

Graf 2. Projekti unutar podmjere 4.1.1.

Izvor: APPRRR, dostupno na url: http://www.apprrr.hr/izdane-odluke-za-mjeru-4-1621.aspx

Unutar podmjere 4.1.1. „Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkuretnosti poljoprivrednih gospodarstava“ realizirana su 382 projekta ukupne vrijednosti 1.021.159.133,02 od čega je dosada isplaćeno svega 81.599.619,59. Iz priloženog grafa možemo iščitati kako je najveći broj projekata realiziran na području Osječko-baranjske dok je najmanji broj ostvaren na području Šibensko-kninske županije.

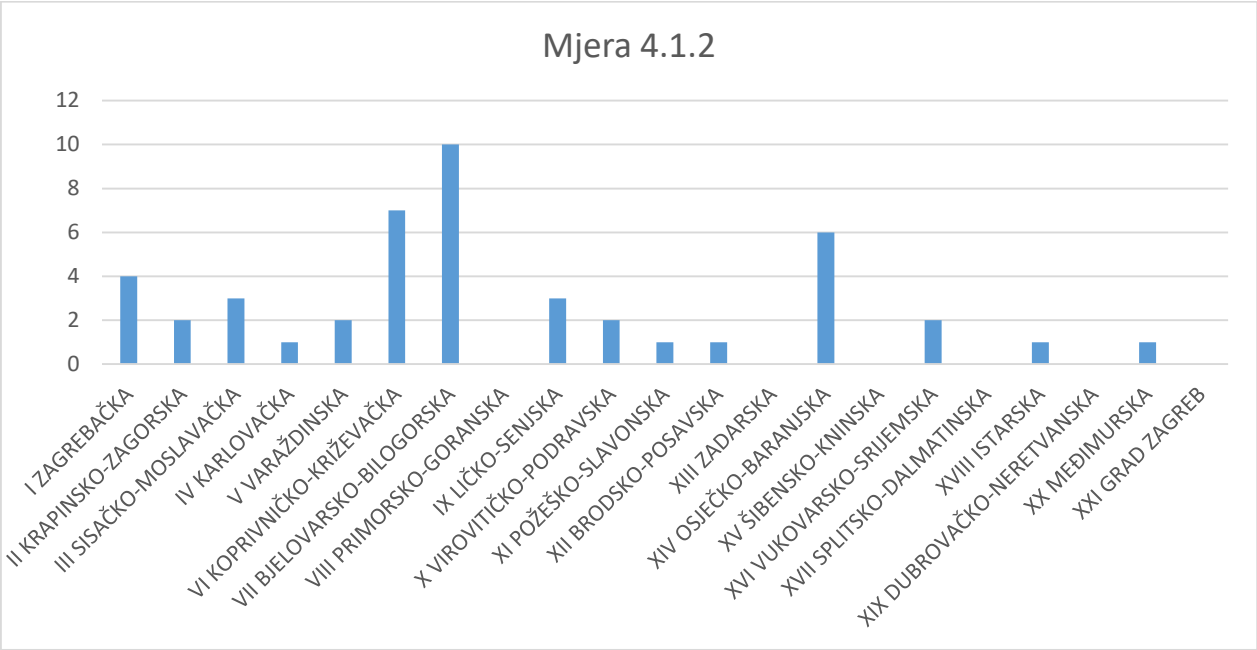

Graf 3. Projekti unutar podmjere 4.1.2.

Izvor: APPRRR, dostupno na url: http://www.apprrr.hr/izdane-odluke-za-mjeru-4-1621.aspx

Na području cijele Republike Hrvatske unutar podmjere 4.1.2. „Zbrinjavanje, rukovanje i korištenje stajskog gnojiva u cilju smanjenja štetnog utjecaja na okoliš gospodarstva“ realizirano je svega 46 projekata ukupne vrijednosti 115.954.818,92 kuna.

Županija s najvećim brojem odobrenih projekata je Bjelovarsko-bilogorska međutim možemo zaključiti kako su rezultati grozni na području cijele RH. Od ukupno 46 projekata vrijednost 115.954.818,92 kuna dosada je isplaćeno 60.150.117,56. Od 2015.godine do danas postoje županije koje nisu realizirale niti jedan projekt iz ove podmjere, dok ostale koje i jesu realizirale su daleko ispod očekivanja. Ove rezultate trebamo pripisati ponajviše sporoj administraciji te slabom raspisivanju natječaja od strane nadležnih institucija.

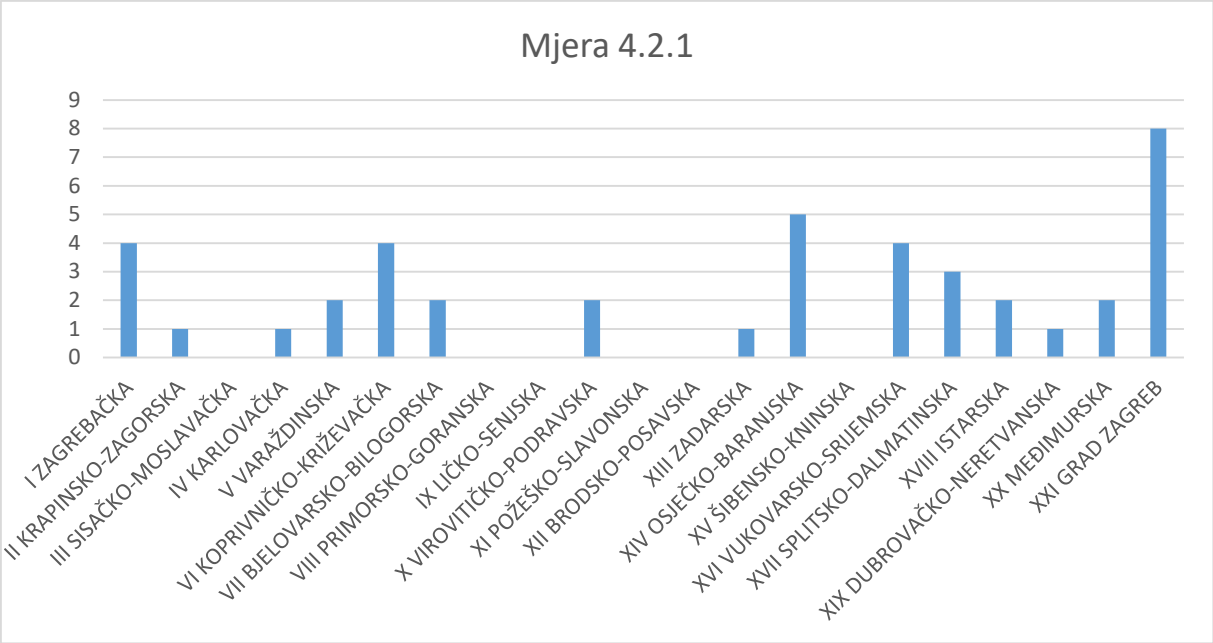

Graf 4. Projekti unutar podmjere 4.2.1.

Izvor: APPRRR, dostupno na url: http://www.apprrr.hr/izdane-odluke-za-mjeru-4-1621.aspx

Unutar podmjere 4.2.1. „Povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednim proizvodima“ odobrena su 42 projekta ukupne vrijednosti 236.330.400,24. Grad Zagreb ima najviše uspjeha unutar ove podmjere s ukupno realiziranih osam projekata. Dosada je isplaćeno 153.239.050,43

Mjera 6 „Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja“ definitivno je mjera koja pruža najveće rezultate te stvara pomake u ruralnom razvoju Republike Hrvatske. Od ukupno 2800 projekata odobrenih unutar Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. čak 1279 ih je realizirano u ovoj mjeri.

Unutar podmjere 6.1.1. „Potpora mladim poljoprivrednicima“ odobreno je 282 projekta ukupne vrijednosti 107.461.250,00 kuna od kojih je dosada isplaćeno 73.089.100,100 kuna. Prednjači Osječko-baranjska županija s 44 projekta dok Krapinsko-zagorska nema realiziran niti jedan projekt unutar podmjere 6.1.1.

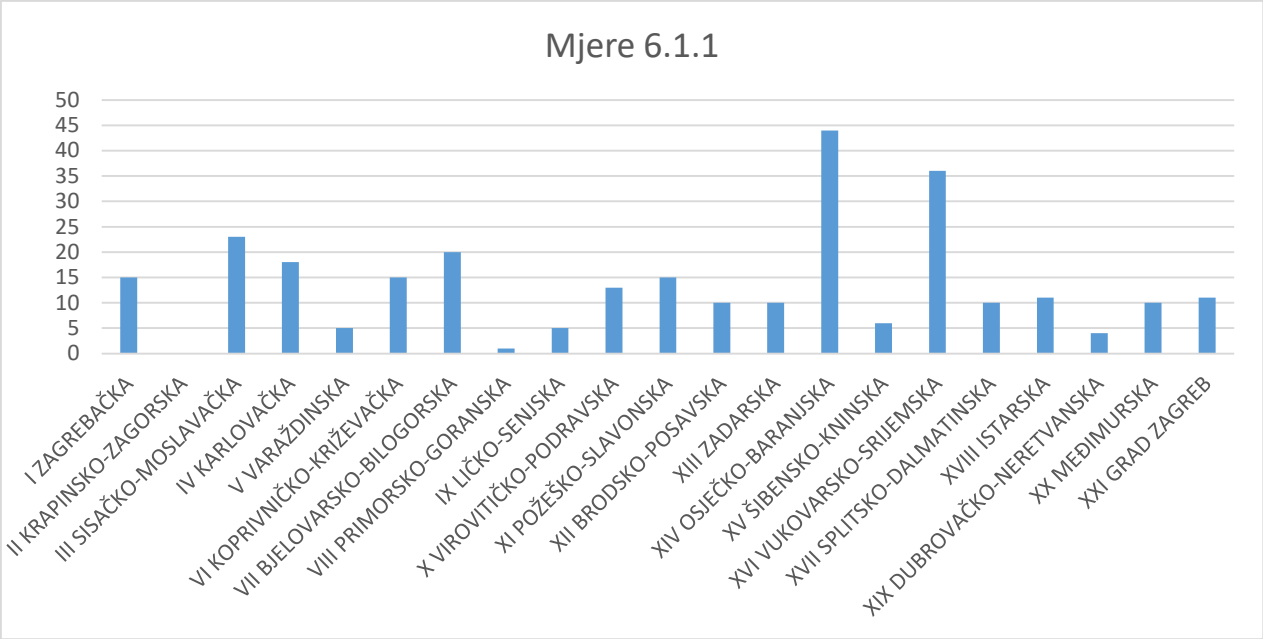

Graf 5. Projekti unutar podmjere 6.1.1.

Izvor: APPRRR, dostupno na url: http://www.apprrr.hr/mjera-6---razvoj-poljoprivrednih-gospodarstva-i-poslovanja-1042.aspx

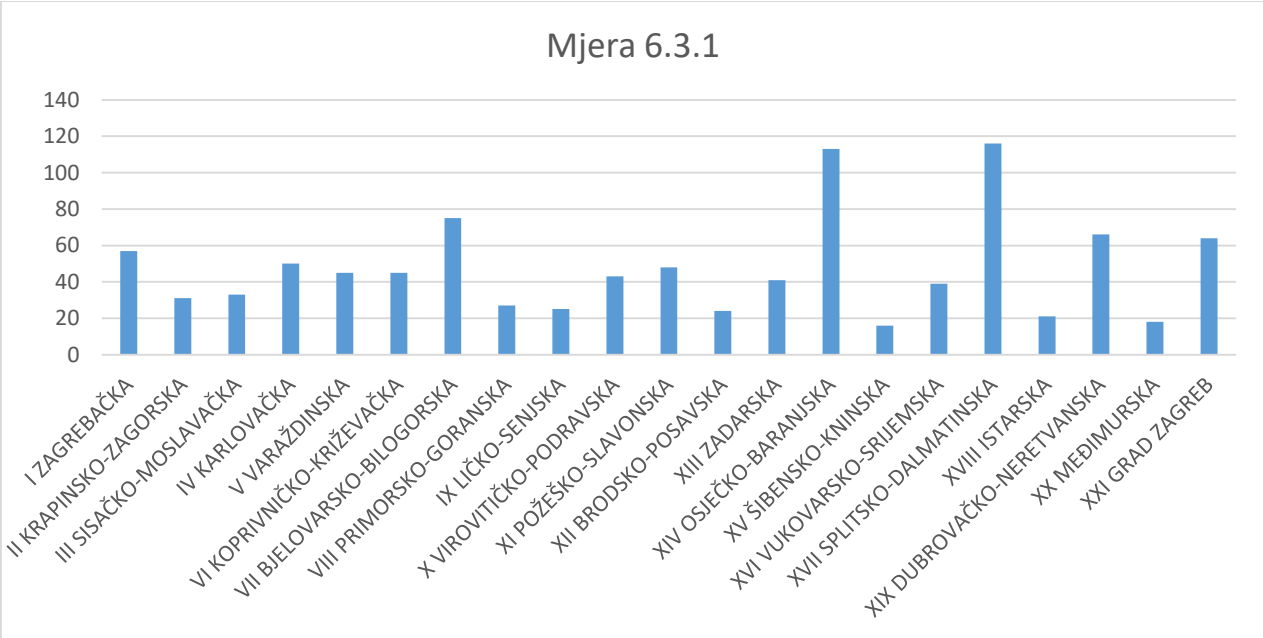

Graf 6. Projekti unutar podmjere 6.3.1.

Izvor: APPRRR, dostupno na url: http://www.apprrr.hr/mjera-6---razvoj-poljoprivrednih-gospodarstva-i-poslovanja-1042.aspx

Podmjera 6.3.1. „Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava“ ima najveći odaziv na natječaje od svih mjera. Odobrena su 997 projekta ukupne vrijednosti 113.358.961,23 kuna od kojih je do sada isplaćeno 69.191.928,02 hrk. Splitsko-dalmatinska i Osječko-baranjska županija su najuspješnije u provedbi podmjere 6.3.1. s preko 220 odobrenih projekata dok Šibensko-kninska županija ima odobreno svega 16 projekata.

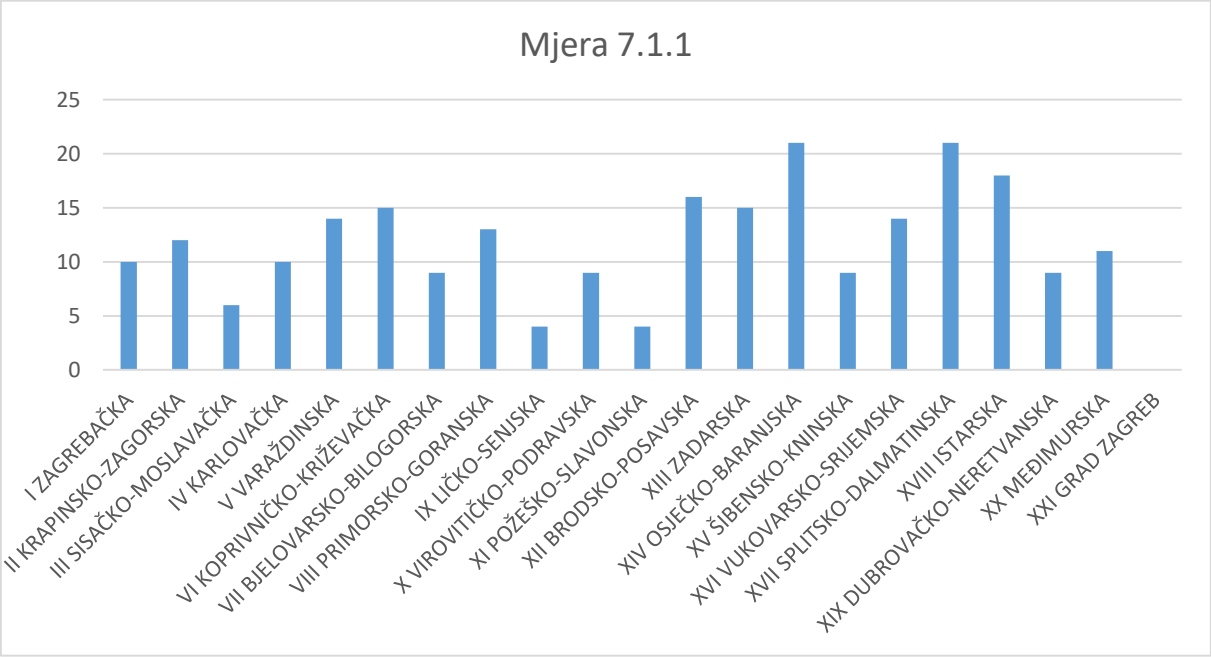

Graf 7. Projekti unutar podmjere 7.1.1.

Izvor: APPRRR, dostupno na url: http://www.apprrr.hr/izdane-odluke-za-mjeru-7-1967.aspx

Unutar podmjera 7.1.1. „Izrada planova za razvoj jedinica lokalne samouprave i naselja u ruralnim područjima“ odobreno je 240 projekata s ukupnom vrijednosti potpora od 20.638.606,29 kuna. Dosada je isplaćeno 15.899.400,46 hrk. Po uspješnosti prednjače Osječko-Baranjska i Splitsko-dalmatinska županija s odobrena 42 projekta.

Jedini aktivni natječaj unutar Mjere 17 „Premije za osiguranje usjeva, životinja i biljaka“ odnosi se na podmjeru 17.1.1. „Osiguranje usjeva, životinja i biljaka(od proizvodnih gubitaka uzrokovanih nepovoljnim klimatskim prilikama, životinjskim i biljnim bolestima, najezdom nametnika, okolišnim incidentom i mjerom donesenom u skladu s Direktivom 2000/29/EZ)“. Unutar te podmjere realizirano je 761 projekta ukupne vrijednosti 11.422.899 kuna od čega je dosada isplaćeno 11.180.288,21. Virovitičko-podravska županija ima ogromnu prednost nad ostalim županijama s brojem od 287 odobrenih projekata.

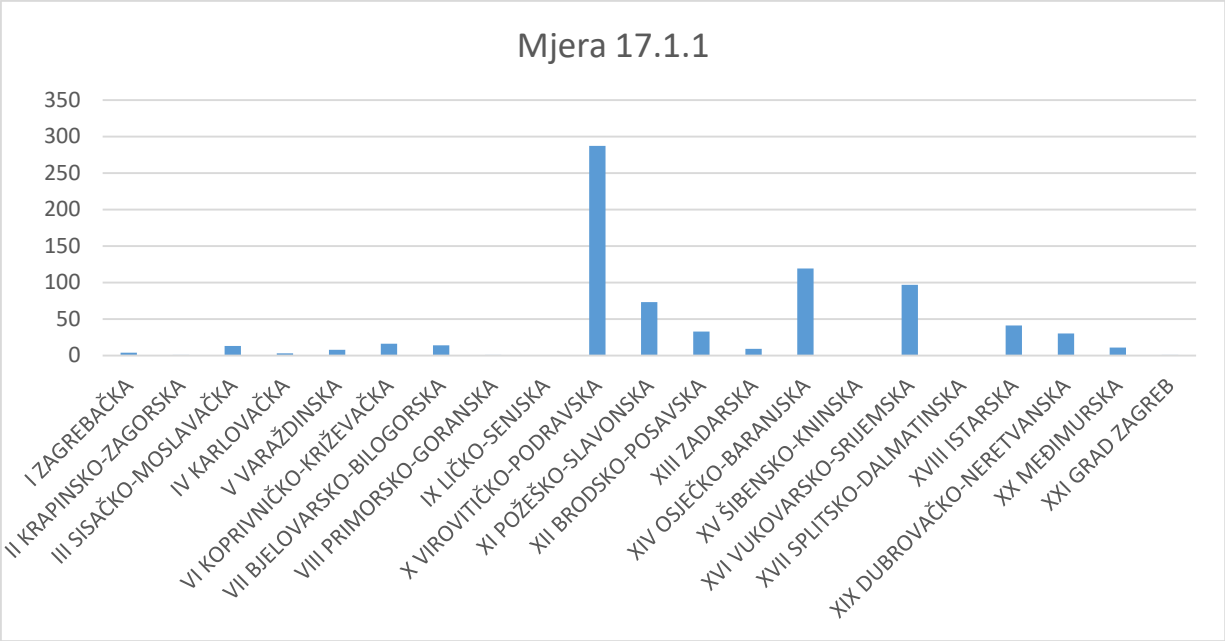

Graf 8. Projekti unutar podmjere 17.1.1.

Izvor: APPRRR, dostupno na url: http://www.apprrr.hr/izdane-odluke-za-mjeru-17-2351.aspx

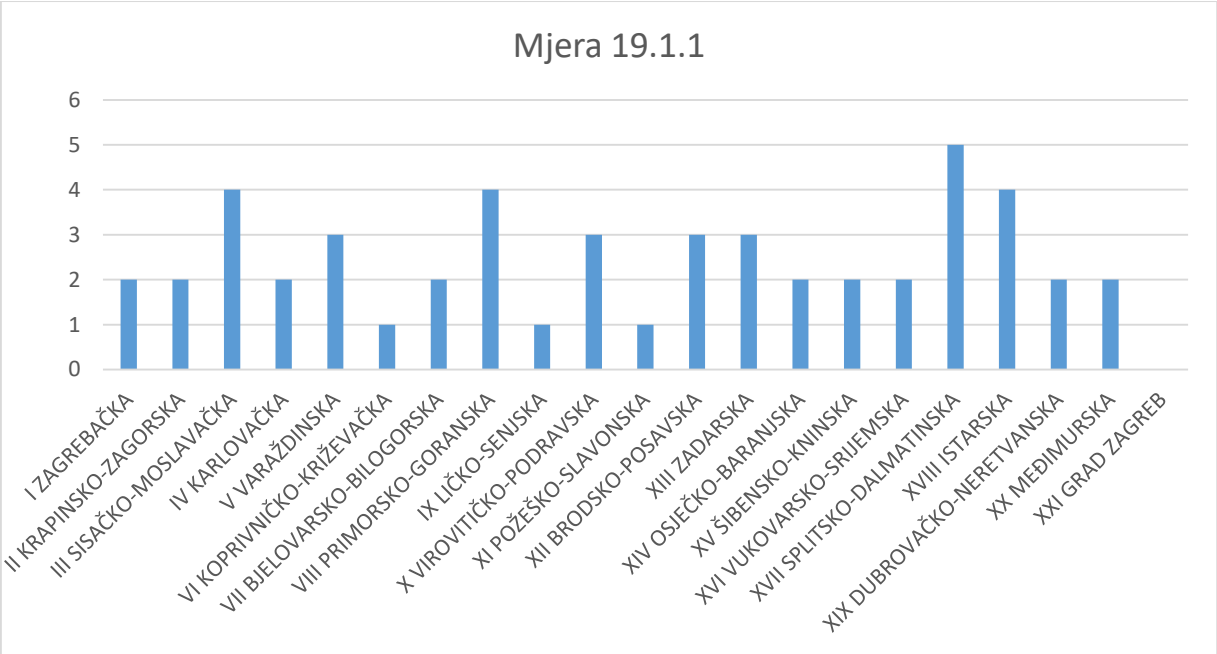

Graf 9. Projekti unutar podmjere 19.1.1.

Izvor: APPRRR, dostupno na url: http://www.apprrr.hr/izdane-odluke-za-mjeru-19-1623.aspx

Trenutačno jedini aktivni natječaj unutar Mjere 19. „Leader“ odnosi se na podmjeru 19.1.1. „Pripremna pomoć“. Na natječaju odobreno je 50 projekata ukupne vrijednosti 18.301.504,81 za koje je dosada isplaćeno 17.084.784,13. Jedini korisnici ove mjere su lokalne agencijske grupe tj. LAG-ovi kojima je zadatak izrada lokalnih razvojnih strategija te usmjeravanje i praćenje njihove provedbe.

Najuspješnija županija u izvlačenju sredstava fonda putem ove mjere jest Splitsko-dalmatinska županija s svojih 5 lokalnih agencijskih grupa: LAG Adrion, LAG Zagora, LAG Škoji, Lag Cetinska krajina te LAG Brač.

4.3. Osvrt na hipoteze

U početnom dijelu rada postavili smo hipoteze koje ćemo testirati te objasniti koristeći podatke priložene u prethodnom dijelu ovog poglavlja. Hipoteze ćemo testirati koristeći isključivo podatke dostupne na stranicama Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

H1 : Broj poljoprivrednih subjekata pozitivno utječe na broj ostvarenih projekata

Prethodno iskazanim rezultatima natječaja prikazali smo kako su u Republici Hrvatskoj u sklopu „Programa ruralnog razvoja 2014.-2020.“ odobrena 2800 projekata za koje je dosada isplaćeno svega 347 milijuna kuna. Testiranjem ove hipoteze zapravo smo željeli prikazati postojanje korelacije između broja poljoprivrednih subjekata te uspješnosti županije u kojoj oni obavljaju rad. Uzimajući u obzir administrativnu podjelu RH na županije došli smo do zaključka kako je prosjek odobrenih projekata po pojedinoj županiji 133. Na temelju baze podataka dostupne preko Upisnika poljoprivrednika utvrdili smo kako je prosječan broj poljoprivrednih gospodarstvenika po županiji 8119. Županije s iznadprosječnim brojem poljoprivrednika su : Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Sisačko-moslavačka, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska, Osječko-baranjska, Splitsko-dalmatinska te Dubrovačko-neretvanska županija. Unutar Splitsko-dalmatinske županije svoju djelatnost obavlja 13 336 poljoprivredna subjekta čineći ju jednom od osam iznadprosječnih županija po broju subjekata. Gledajući kroz zadnjih pet godina možemo zaključiti kako prevladava negativan trend. tj konstantno opadanje broja poljoprivrednih subjekata.

U 2013. godini na području Splitsko-dalmatinske županije svoju djelatnost obavljalo je više od 15 500 gospodarstvenika. Međutim ovaj trend opadanja prisutan je na području cjelokupne Republike Hrvatske te ga ne možemo izravno povezati s odabranom županijom.

Od devet iskazanih županija s iznadprosječnim brojem poljoprivrednika isključivo su tri županije s iznadprosječnim brojem odobrenih projekata i to : Splitsko-dalmatinska, Bjelovarsko-bilogorska te Osječko-baranjska županija.

Prethodno iskazanim podacima možemo doći do zaključka kako nepostoji povezanost između broja poljoprivrednih subjekata županije s njenom uspješnoću u privlačenju projekata čime hipotezu H1 odbacujemo.

H2 : Dobna struktura poljoprivrednih subjekata utječe na broj ostvarenih projekata

Na temelju podataka dostupnim na stranicama Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju došli smo do zaključka kako u Republici Hrvatskoj prevladava stara poljoprivredna generacija. Polovica poljoprivrednika ima više od 60 godina dok udio mlađih od 40 godina iznosi svega 10,49 posto. Testiranjem hipoteze željeli smo utvrditi postojanje utjecaja mlađe dobne strukture poljoprivrednih subjekata na rezultate odobrenih projekata. Broj poljoprivrednika u Republici Hrvatskoj mlađih od 40 godina iznosi 17.888 te uzimajući to u odnos s brojem županija dolazimo do prosječnog broja mladih poljoprivrednika po županiji od 850. U županije s iznadprosječnim brojem poljoprivrednika mlađih od 40 godina ubrajamo: Zagrebačku, Sisačko-moslavačku, Koprivničko-križevačku, Bjelovarsko-bilogorsku, Virovatičko-podravsku, Osječko-baranjsku te Vukovarsko-srijemsku. U Splitsko-dalmatinskoj županiji za razliku od prethodno navedenih prevladava izrazito staronosna struktura. Više od 60 posto ukupnog broja poljoprivrednih subjekata stariji su od 60 godina dok tek 5,74 posto subjekata je mlađe od 40 godina.

Od sedam županija s iznadprosječnim brojem poljoprivrednika samo su četiri županije s iznadprosječnim brojem realiziranih projekata: Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Osječko-baranjska te Vukovarsko-srijemska županija. Prethodno iskazanim podacima možemo potvrditi kako ne postoji korelacija između dobne strukture poljoprivrednih subjekata te broja ostvarenih projekata čime hipotezu H2 možemo odbaciti. Europska unija kroz Zajedničku poljoprivredniku politiku 2020. godine sve veći naglasak stavlja upravo na poticanje mladih bavljenju poljoprivrede. Potrebno je sve veću pažnju pridodati mijenjanju Zakona o nasljeđivanju čime bi se olakšao transfer vlasništva sa starijih na mlade nositelje.

H3: Efikasnost subjekata Splitsko-dalmatinske županije u izvlačenju sredstava EU fondova u svrhu ruralnog razvoja bolja je od prosjeka ostalih županija Republike Hrvatske.

Splitsko-dalmatinska županije je prostorno najveća županija u Republici Hrvatskoj, a smještena je na središnjem dijelu hrvatskog juga. Županija odiše privlačnim zemljopisnim položajem, prirodnim resursima te predstavlja ogroman ruralni potencijal. Bez obzira na brojne mogućnosti poljoprivreda konstantno gubi na svojoj važnosti unutar ove županije. Loše trendove možemo pripisati kao posljedicu dugogodišnjih nepovoljnih procesa u poljoprivredi pri čemu najviše mislimo na depopulaciju ruralnog područja. Testiranjem ove hipoteze htjeli smo ispitati uspješnost Splitsko-dalmatinske županije te pokušati dokučiti postoji li mogućnost stvaranja novih trendova kojima će se ruralni potencijal ovog područja iskoristiti.

Unutar „Programa ruralnog razvoja RH 2014.-2020“ Splitsko-dalmatinska županija realizirala je 172 projekta što ju stavlja iznad prosjeka ostalih županija Republike Hrvatske. Na temelju prethodno odbačenih hipoteza možemo tvrditi kako na utjecaj iznadprosječnih rezultata Splitsko-dalmatinske županije ne utječe dobna struktura niti ukupan broj poljoprivrednih subjekata. Numerički ne možemo istaknuti glavne razloge koji su utjecajni za iznadprosječno rezultate međutim možemo istaknuti četiri potencijalna razloga koji uvelike utječu na pozitivne rezultate.

Splitsko-dalmatinska župnija površinom je najveća hrvatska županija koja se sastoji od geografskih podcjelina zaobalja, otoka i obale. Obuhvaća 16 gradova i 39 općina te na temelju posljednjeg popisa stanovništva možemo reći kako je značajno ruralna jer 93,7 posto od njenih 368 naselja živi ruralno. S velikim ruralnim udjelom dolaze i veće mogućnosti investiranja poljoprivrednih subjekata koristeći sredstva Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Odlični teritorijalni preduvjeti predstavljaju prvi razlog iznadprosječne uspješnosti Splitsko-dalmatinske županije.

Međutim bez obzira na odlična prostorna obilježja rezultati odobrenih projekata na natječajima nebi bili iznadprosječni bez iznimnog rada savjedovatnih institucija županije. Javna ustanova Rera S.D u kombinaciji s poduzetničkim centrima i inkubatorima diljem Splitsko-dalmatinske županije uvelike doprinose ruralnom razvoju čineći županiju iznadprosječnom.

Kao primjer uspješnosti možemo spomenuti Poduzetnički inkubator Klis koji već par godina svrštava Općinu Klis u jedne od najuspješnijih općina Republike Hrvatske. Uspješnost institucija predstavlja drugi razlog iznadprosječne uspješnosti Splitsko-dalmatinske županije.

Lokalne akcijske grupe(LAG) predstavljaju izuzetno važan oslonac stanovništvu ruralnih područja u osiguranju boljih životnih i radnih uvjeta. Kroz pretpristupni program IPARD lag-ovi su ostvarili 38 milijuna kuna čime su financirani troškovi poslovanja, izobrazbe njihovih članove te informiranje poljoprivrednika o načinu uspješne prijave na natječaje kojima mogu unaprijediti svoje poslovanje[45]. Na području Republike Hrvatske registrirana su 54 lag-a među kojima na području Splitsko-dalmatnske županije obavljaju: Adrion, Zagora, Škoji, Brač te Cetinska krajina. Spomenute Lokalne akcijske grupe su najuspješnije u Republici Hrvatskoj s uspješno realiziranih pet projekta. Od ukupno 18.301.504,81 vrijednosti odobrenih projekata Lag-ovi Splitsko-dalmatinske županije realizirali su projekte vrijedne 1.937.318,74 kuna čineći ju najuspješnijom županijom gledajući Mjeru 9 „Leader“. Upravo uspješnost Lokalnih akcijskih grupa predstavlja treći razlog iznadprosječne uspješnosti Splitsko-dalmatinske županije.

Dalmatinska zagora čini veliki dio Splitsko-dalmatinske županije te predstavlja ogromni ruralni potencijal. Upravo to područje postaje sve više turistički zanimljivo te pogodno za razvoj ruralnog turizma. Mnogi ljudi koji dolaze u našu zemlju preferiraju odmor u mirnim područjima uz relativno blisku udaljenost od mora. Dalmatinska zagora predstavlja idealno područje koje može ugoditi potrebama takvih turista što potvrđuje i drastičan porast turističkih aktivnosti u tim područjima. Prema podacima dostupnim na stranicama TZ Splitsko-dalmatinske županije doznajemo kako je u razdoblju od 2011.-2015. godine broj dolazaka turista u Dalmatinsku zagoru povećao s 29427 na 55731. Mogućnost bavljanja ruralnim turizmom preko ljetne sezone odličan je poticaj za poljoprivredne subjekte da što više aktivnosti obavljaju na svojim područjima djelovanja čime bi privukli što veći broj turista. Upravo drastičan rast ruralnog turizma navodimo kao četvrti razlog iznadprosječne uspješnosti Splitsko-dalmatinske županije.

[45] Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, dostupno na: http://www.apprrr.hr/ipard-31.aspx, pristupljeno: 25.08.2017.

5. ZAKLJUČAK

Prije ulaska u Europsku uniju, Republici Hrvatskoj bili su dostupni instrumenti pretpristupne pomoći. Njihova temeljna uloga bila je priprema države za korištenje Europskih strukturnih i investicijskih fondova kada bude punopravna članica. Ulaskom u Europsku uniju Republika Hrvatska dobila je na korištenje sredstva Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj koji ima za cilj jačanje ukupne europske politike ruralnog razvoja. Dostupna sredstva unutar fonda iznose 96,4 miljardi eura dok je od toga 2,64 miljarde dano na raspolaganje Republici Hrvatskoj.

Kroz empirijski dio ovoga rada na temelju podataka dostupnih na stranicama Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju testirali smo korištenje dostupnih sredstava Eurospkog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj te smo htjeli pokazati moguće utjecaje na uspješnost pojedinih županija Republike Hrvatske.

Unutar razdoblja od 2014.-2020. godine iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj kroz dosad raspisane natječaje u okviru Programa ruralnog razvoja stavili smo na raspolaganje 1,1 miljardu eura što predstavlja manje od polovice ukupno dostupnih sredstava. U tri godine programskog rada objavljeno je 29 natječaja na temelju kojih je odobreno 625,7 milijuna euro od kojih je do sada isplaćeno svega 347, 4 milijuna eura. Uspoređujući u obzir ove brojke s ukupno dostupnim sredstvima dolazimo do spoznaje kako je Republike Hrvatska u tri godine iskoristila svega 15 posto ukupno raspoloživih sredstava.

Kao jedan od glavnih razloga loših rezultata možemo spomenuti slabo raspisivanje natječaja od strane nadležnih instuticija. U tri godine programskog rada raspisano je svega 29 natječaja što predstavlja prosjek manji od 10 natječaja godišnje. Na temelju odličnog odaziva pogotovo na mjeru 6 „Razvoj poljoprivrednih gospodarstava i poslovanja“ možemo potvrditi kako su hrvatski poljoprivrednici zainteresirani za korištenje sredstava Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Međutim bez obzira na postojanje zainteresiranosti poljoprivrednika Republika Hrvatska treba više sredstava ulagati u poduzetničke inkubatore i centre te u organiziranje sve češćih edukacija kojima će bliže povezati poljoprivredne subjekta s mogućnosti korištenja fonda.

Kao drugi bitan razlog loših rezultata povlačenja sredstava možemo spomenuti neefikasnost institucija u obradi podataka. Prisutnost spore evaluacije projekata u svim dosada objavljenim natječajima uzrokovala je čekanje rezultata i po dvije godine što u poljoprivredi predstavlja velik značaj. Testiranjem hipoteza otkrili smo kako broj poljoprivrednih subjekata te dobna struktura ne utječu na rezultate uspješnosti čime uspješnost najviše pripisujemo radu poduzetničkih centara iznadprosječnih županija. Ovome možemo pridodati i činjenicu kako je od ulaska u Europsku uniju drastično porastao broj trgovačkih društava koji kao glavnu djelatnost bilježe consulting usluge na području tema EU fondova.

Unutar empirijske analize ovog rada koristili smo termin „iznadprosječne županije“ međutim surova realnost je kako cijela Republika Hrvatska ispodprosječna gledajući odnos s ostalim zemljama Europske unije. Potrebno je promijeniti svijest stanovništva te potaknuti državne ustanove na bolju suradnju s krajnjim korisnicima kako bi poljoprivreda Republike Hrvatske mogla napokon konkurirati na europskom tržištu. U budućnosti ruralni razvoj će svoj puni potencijali uspjeti ostvari ukoliko se usklade prioriteti državne uprave, institucija i poljoprivrednika. Poljoprivrednici trebaju pratiti instrukcije zadane od strane nadležnih institucija kako bi bez problema uspijevali na natječajima dok nadležne instuticije trebaju olakašati proceduru vezano s prijavom na natječaje.

Teško je s sigurnošću tvrditi međutim s obzirom na povećanje informatizacije sistema rada te s novim sustavom komunikacija možemo se nadati kako će druga polovica Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. godine pokazati kao osnova budućeg razvoja hrvatskih ruralnih područja.

LITERATURA

1. Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Vodič kroz zajedničku poljoprivrednu politiku, http://www.mps.hr/default.aspx?id=8412
2. Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, dostupno na: http://www.apprrr.hr/ipard-31.aspx, pristupljeno: 25.08.2017.
3. Bilas, V. ; Franc, S. ; Cota, A. Predpristupni fondovi Europske unije i Republika Hrvatska. Ekonomska misao i praksa. 2011. Dostupno na: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=103939, pristupljeno:10.08.2017.
4. Chambers, R. (1983.), Rural development: Putting the last first, Prentice Hall, New Jersey
5. Cifrić, Ivan (2003): Ruralni razvoj i modernizacija. Prilozi istraživanju ruralnog identiteta. Institut za društvena istraživanja, Zagreb
6. David, M., et al. (2005.) Beyond the city : the rural contribution to development. The World bank, Washington D.C.
7. Defilippis, Josip (2005): Poljoprivreda i razvoj. Školska knjiga, Zagreb
8. Demonja, D. (2010.). Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima. Institut za međunarodne odnose, Zagreb
9. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj, dostupno na :http://www.izihr.com/europski-poljoprivredni-fond-za-ruralni-razvoj.html, pristupljeno: 1.8.2017
10. Europski poljoprivredni fond, dostupno na: http://www.europski-fondovi.eu/fondovi, pristupljeno: 1.8.2017.
11. Franić, Ramona, Jurišić, Žaklina, Gelo, Ružica (2014): Food production and rural development – Croatian perspective within the European context. University of Zagreb, Faculty of Agriculture, dostupan na : https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=185433
12. Gallardo, J. (2006.) Strategic alliances to scale up financial services in rural areas. The World bank, Washington D.C.
13. Grahovac, P. (2005.). Ekonomika poljoprivrede. Tehnička knjiga, Golden marketing
14. Green, G.P. (2013.), Handbook of Rural Development, Department of Community and Environmental Sociology, University of Wisconsin-Madison, US

15. Instrumenti Zajedničke poljoprivredne politike Europske unije, dostupno na : http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.3.html, pristupljeno: 1.8.2017.
16. Ipa V- Ipard, dostupno na : http://europski-fondovi.eu/program/ipa-v-ipard , pristupljeno: 1.8.2017.
17. Jakovac, P., Maljković, B. (2009.). Korištenje sredstava pretpristupnih fondova EU u RH. Ekonomski pregled 61, dostupno na : https://hrcak.srce.hr/49007, pristupljeno: 15.08.2017.
18. Kesner-Škreb, M. (2008.), Zajednička poljoprivredna politika Europske unije, dostupno na : http://hrcak.srce.hr/34070 , pristupljeno: 02.05.2017.
19. Kuskunovic, M. (2017.), Ruralni razvoj, Poslovni dnevnik, dostupno na : https://www.pressreader.com/croatia/poslovni-dnevnik/20170213/281496456033748, pristupljeno: 02.05.2017.
20. Kušen, E. (2003.). Uređenje, razvoj i obnova hrvatskog prostora. Institut za turizam, Zagreb. Dostupno na : http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=56152, pristupljeno: 10.08.2017.
21. Leader mreža, dostupno na : http://www.lmh.hr/leader-clld/clld
22. Lukić, A. (2012.). New Actors in Rural Development - The LEADER Approach and Projectification in Rural development, dostupno na http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=230877, pristupljeno:10.8.2017.
23. Maletić, I. (2016.), EU projekti : od ideje do realizacije, TIM4PIN, Zagreb
24. Ministarstvo poljoprivrede (2015): Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.
25. Ministarstvo poljoprivrede, dostupno na url: http://www.mps.hr/default.aspx?id=5892, pristupljeno:10.08.2017.
26. Ministarstvo poljoprivrede, Razvoj zajedničke poljoprivrede EU, http://www.mps.hr/default.aspx?id=11754
27. Mintas-Hodak, Lj. (2004.). Uvod u Europsku uniju. Biblioteka Međunarodni odnosi
28. Narodne novine: dostupno na : http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_11_129_2440.html , pristupljeno: 1.8.2017.

29. Novota, S., et.al.(2009.). Europski fondovi za hrvatske projekte : priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija. Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, Zagreb
30. Poljoprivreda i ruralni razvoj, dostupno na: http://www.og-corping.hr/lokalni-i-ruralni-razvoj/poljoprivreda-i-ruralni-razvoj.html , pristupljeno: 10.8.2017.
31. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020., Europska komisija, 2014. godina, dostupno na : http://www.mps.hr/ipard/default.aspx?id=129, pristupljeno: 10.08.2017
32. Program ruralnog razvoja, dostupno na :http://www.strukturnifondovi.hr/program-ruralnog-razvoja-2014-2020 , pristupljeno: 1.8.2017.
33. Radni dokumenti Županijske razvojne strategije za razdoblje do 2020. godine: Analiza stanja – sažetak, [Internet], dostupno na : http://arhiva.rera.hr/Portals/0/docs/Analiza%20stanja%20-%20Sa%C5%BEetak.pdf
34. Razvoj Zajedničke poljoprivredne politike u EU, dostupno na: http://www.savjetodavna.hr/vijesti/2/2787/razvoj-zajednicke-poljoprivredne-politike-u-eu/ , pristupljeno: 1.8.2017.
35. Rega, C. (ed.)(2014.), Landscape Planning and Rural Development: Key Issues and Options Towards Integration, Springer, US
36. Rogošić, P.L.(2011.). Ruralni razvoj u RH. EU-RH Zajednički savjetnički odbor. Dostupno na: http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/jcc_izvjestaj_ruralni-razvoj_17_01_11.doc, pristupljeno:1.8.2017.
37. Strategija ruralnog razvoja 2008.-2013. , Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, dostupno na :http://www.azrri.hr/fileadmin/dokumenti-download/STRATEGIJA_RR_2008-2013.pdf, pristupljeno:10.08.2017.
38. Strategija ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2007-2013, dostupno na : http://www.azrri.hr/fileadmin/dokumenti-download/STRATEGIJA_RR_2008-2013.pdf, pristupljeno:1.8.2017.
39. Šućur, Z. (2016.). Urbano i ruralno siromaštvo u RH, Pravni fakultet Zagreb. Dostupno na:http://www.odraz.hr/media/304139/urbano%20i%20ruralno%20siromastvo%20u%20rh.pdf, pristupljeno:10.8.2017.
40. Tkalac Verčić, A. et al. (2011): Priručnik za metodologiju istraživačkog rada u društvenim istraživanjima: kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje, M.E.P., Zagreb.

41. Tufekčić, Marija, Tufekčić, Željko (2013): EU politike & fondovi 2014 – 2020. Plavi partner d.o.o., Zagreb
42. Upisnik poljoprivrednih subjekata, dostupno na : http://www.apprrr.hr/upisnik-poljoprivrednih-gospodarstava-1149.aspx, pristupljeno: 20.08.2017.
43. World Bank (2006) Croatia: Living Standard Assessment, Volume 2: Background Papers. Washington: WB.
44. Zakon o poljoprivredi, dostupno na url: https://www.zakon.hr/z/232/Zakon-o-poljoprivredi, pristupljeno: 10.08.2017.
45. Župančić, M. (2000.), Tranzicija i modernizacijske perspektive hrvatskog sela, dostupno na : http://hrcak.srce.hr/119980 , pristupljeno: 02.05.2017.

PRILOZI

PRILOG 1: Popis tablica

Tablica 1. Usporedba razvijenosti EU i RH u 2011.godini
Tablica 2. Dostupna sredstva pretpristupnih fondova
Tablica 3. Raspodjela sredstava po mjerama
Tablica 4. Broj poljoprivrednih subjekata kroz godine
Tablica 5. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva u RH
Tablica 6. Dobna struktura poljoprivrednih subjekata

PRILOG 2: Popis grafikona

Graf 1. Sastav stanovništva Hrvatske prema dobnim skupinama
Graf 2. Projekti unutar podmjere 4.1.1.
Graf 3. Projekti unutar podmjere 4.1.2.
Graf 4. Projekti unutar podmjere 4.2.1.
Graf 5. Projekti unutar podmjere 6.1.1.
Graf 6. Projekti unutar podmjere 6.3.1.
Graf 7. Projekti unutar podmjere 7.1.1.
Graf 8. Projekti unutar podmjere 17.1.1.

Graf 9. Projekti unutar podmjere 19.1.1.

PRILOG 3: Popis slika

Slika 1. Koncept ruralnog razvoja
Slika 2. Zajednička poljoprivredna politika
Slika 3. Iznosi sredstava po članicama u milijunima eura

SAŽETAK

Ruralni je razvoj proces kojemu je glavni cilj poboljšanje životnog standarda ljudi koji žive u ruralnim područjima. Ulaskom u Europsku uniju Republika Hrvatska dobila je mogućnost korištenja Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Kao članica Republika Hrvatska je 2013. godine odabrala ukupno 16 mjera za provođenje ruralnog razvoja u sklopu Programa ruralnog razvoja u razdoblju od 2014.-2020. godine na temelju čega je dobila preko 2 mlrd eura od strane EAFRD. Cilj ovog rada je bio na temelju prikupljene literature i istraživanja koristeći podatke o rezultatima natječaja saznati utjecaj dobne strukture te broja poljoprivrednih subjekata na uspješnost odobrenih projekata, te prikazati uspješnost Splitsko-dalmatinske županije u odnosu s prosjekom Republike Hrvatske.

Rezultatima istraživanja odbacili smo utjecaj dobne strukture te broja poljoprivrednih subjekata na iznadprosječne rezultate odobrenih projekata. Nadalje prikazali smo kako je Splitsko-dalmatinska županije realizirala više od 133 projekta svrstavajući ju u iznadprosječne županije po broju odobrenih projekata. Usporedno s potencijalom rezultati Republike Hrvatske su loši te trebamo privući poljoprivrednike na korištenje sredstava fonda. Istraživanje je provedeno na temelju podataka dostupnim na stranicama Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Ključne riječi : ruralni razvoj, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj, Program ruralnog razvoja 2014.-2020.

SUMMARY

Rural development is a process whose main objective is to improve the living standards of people living in rural areas. By joining the European Union, the Republic of Croatia has been given the option of using the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). As a member, in 2013, the Republic of Croatia has selected a total of 16 rural development measures under the Rural Development Program for the period 2014-2020. on the basis of which it received more than EUR 2 billion from the EAFRD. The aim of this paper was to find out the impact of the age structure and the number of agricultural entities on the success of the approved projects on the basis of collected literature and research using data on the results of the competition, and to show the success of the Split-Dalmatia County in relation to the average of the Republic of Croatia.

The results of the research discarded the impact of the age structure and the number of agricultural entities on the above-average results of the approved projects. Furthermore, we have shown that the Split-Dalmatia County has realized more than 133 projects, placing it in an above-average county by the number of approved projects. Considering the potential, results of the Republic of Croatia are bad and we need to attract farmers to use fund resources. The research was conducted based on data available on the Payments Agency's website for agriculture, fisheries and rural development.

Key words: Rural development, Agricultural Fund for Rural Development, Rural development 2014-2020